Posamezni izvod 1.30 šil., mesečna naročnina 5 šilingov.

V.b.b.

SLOVENSKI vestnik

Izdajatelj, lastnik in založnik: Dr. Franc Petek, Velikovec. — Uredništvo in uprava: Celovec-Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 56-24. Glavni urednik: Rado Janežič, odgovorni urednik: Lovro Potočnik. — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec-Borovlje. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Celovec-Klagenfurt 2, Postfach 124.

Letnik XIV. | Celovec, petek, 20. marec 1959 | Štev. 12 (879)

Koroški Slovenci krivičnega diktata nikdar ne bomo priznali!

Ravno v trenutku, ko zaključujemo list, je v parlamentu na Dunaju napovedana razprava o vladnih predlogih glede ureditve manjšinskega šolstva na Koroškem ter uradnega jezika pri sodišču. Zato tudi še ne vemo, kakšno stališče bodo v teh vprašanjih zavzeli izvoljeni predstavniki avstrijskega ljudstva.

Ker so ta vprašanja za koroške Slovence življenjskega pomena, smo vsa pristojna mesta, parlament, vlado in vsakega posameznega poslanca še pred glasovanjem o vladnih predlogih opozorili na dejstvo, da bi Avstrija s sklenitvijo teh zakonskih osnutkov prizadejala naši narodnostni skupini največjo krivico. V torek dopoldne pa se je v Celovcu zbralo na skupnem protestnem zborovanju obeh osrednjih organizacij — ZSO in NskS — nad 700 zastopnikov našega ljudstva, ki so prišli iz vseh krajev slovenskega in dvojezičnega ozemlja, da najodločneje protestirajo proti nakanam dunajske vlade in parlamenta, ki v bistvu ne pomenijo nič drugega kot atentat na demokracijo in pravičnost, atentat na ustavno zajamčene pravice in enakopravnost koroških Slovencev.

„Toda motijo se tisti — je v svojem obširnem referatu dejal predsednik ZSO dr. Franci Zwitter — ki mislijo, da nas bodo s tem zapisali smrti, motijo se, kakor so se motili tudi takrat, ko so nas preganjali z rodne zemlje, nas odvedli v izseljeništvo in zapore ter zmagoslavno sporočili v Berlin: Koroška je nemška! Zmotili so se takrat, kajti koroški Slovenci smo se vrnili v domovino, in motijo se tudi danes, kajti mi nikdar in nikoli ne bomo priznali krivičnega diktata, s katerim hočejo uzakoniti raznarodovalno politiko nad našim ljudstvom."

Sklicujoč se na besede zveznega kanclerja Raaba in zunanjega ministra Figla, da ima vsak narod in vsaka narodnostna skupina sveto pravico, da govori v svojem jeziku in da si zagotovi in ohrani svoje običaje in navade, da si ustvari osnovo za svoj obstoj, je govornik poudaril, da smo se prav v obrambo teh pravic zopet zbrali v trenutku, ko nam jih skušajo proti besedilu in duhu člena 7 Državne pogodbe izmaličiti in njegovo izvajanje spremeniti v orodje pritiska in raznarodovanja.

Dolga leta po pariški odločitvi smo upoštevali odvisnost okupirane Avstrije ter potrpežljivo čakali, da najprej doseže svojo svobodo in neodvisnost, in šele zatem smo postavili svoje zahteve in predloge na temelju določil člena 7. Teh pravic nam ni dala Avstrija iz lastnega nagiba, priborili smo si jih sami z borbo proti nacističnim nasilnikom, ki so tlačili nas in Avstrijo. Za te s krvjo in trpljenjem pridobljene pravice se bomo borili naprej vse do njihove uresničitve v smislu naših na široko demokratično osnovo postavljenih spomenic in predlogov.

Predsednik ZSO je spomnil na to, kako so se naši državniki, ki so še danes v vladi, po letu 1945 širokoustili v svetu in dokazovali, da za koroške Slovence ni treba posebnih zaščitnih določil, sklicevali so se na vzorno dvojezično ureditev šolstva na Koroškem. **Čim pa je bila Državna pogodba pod streho, so se že pojavljali glasovi, da ta dvojezična ureditev ni v skladu z duhom avstrijske ustave. Podobno kot v letih prve republike, ko so se izkazale vse leta 1920 dane obljube kot laž in goljufija, doživljamo tudi danes v četrtem letu po podpisu Državne pogodbe. Z besedami naših državnikov, s katerimi dolžijo Italijo, da zatira Južne Tirolce in da ni držala svojih obljub, ugotavljamo, da naša država ni držala niti tistih obljub, ki jih je dala koroškim Slovencem leta 1920 in da niti ne izpolnjuje tistih določil v členu 7, ki jih je pred vsem svetom prevzela leta 1955. Vse kaže, da še danes niso zavrgli predvojnih odnosov do našega ljudstva, kot so jih takrat javno izpovedovali: Samo eno generacijo imamo še časa, da uničimo koroške Slovence, treba je, da za to poskrbijo vlada, uprava in cerkev.**

Potem ko je ožigosal protipostavno udejstvovanje raznih šovinističnih organizacij in njihovo s členom 7 izrecno prepovedano gonjo proti pravicam našega ljudstva, je predsednik ZSO **označil uzakonitev vladnih osnutkov o šolstvu in o uradnem jeziku pred sodišči kot očitno kapitulicajo pred peščico nacionalističnih hujskačev. Kapitulirali so pred tistimi hujskači, ki so se postavljali pred šole in nekaznovano preprečevali pouk. Za naše predloge pa so bili gluhi in gluhi celo za glasove svojih lastnih kulturnikov, med njimi za spoznanje pisatelja Perkoniga, ki je rotil svoj narod, da je tudi Slovencem treba priznati enakopravno življenje. Ko gre za pravice Južnih Tirolcev, so vse stranke v parlamentu složne in soglasne, nihče pa se ob tej priložnosti ni spomnil in spregovoril, da je treba dati pripadajoče pravice najprej tudi narodnostnim manjšinam v lastni državi.**

Čeprav se je naša država z mednarodno pogodbo obvezala, da bo dala Slovencem na Koroškem in Štajerskem ter Hrvatom na Gradiščanskem s členom 7 zajamčene pravice, je **iz vladnega šolskega osnutka razvidno, da hočejo sploh šele ugotavljati, ali in kje še živijo na Koroškem Slovenci. Mar hočejo s tem priznati, da so nas v zadnjih**

(Konec na 8. strani)

Jugoslovanski protest pri dunajski vladi

V ponedeljek dopoldan sta kancler Raab in podkancler Pittermann sprejela jugoslovanskega veleposlanika na Dunaju prof. Jožeta Zemljaka na njegovo željo. Jugoslovanski veleposlanik je protestiral proti obema zakonskima osnutkoma, ki pomenita kršitev mednarodno obvezne državne pogodbe iz leta 1955, ter v imenu jugoslovanske vlade zahteval, da avstrijska vlada ta osnutka umakne in ju spremeni.

Recht ist unteilbar!

Die beiden Zentralorganisationen der Kärntner Slowenen, der Zentralverband slowenischer Organisationen in Kärnten und der Rat der Kärntner Slowenen, waren bekanntlich schon seit dem Herbst 1955 intensiv und redlich bemüht, am Zustandekommen einer ehebaldigsten Verwirklichung der im Artikel 7 des Österreichischen Staatsvertrages verankerten Rechte der slowenischen Volksgruppe in Kärnten konstruktiv mitzuwirken. In ausführlichen, vom ehrlichen Wunsche nach gedeihlichem Zusammenleben auf Grundlage demokratischer Gleichberechtigung getragenen Memoranden und Eingaben wurden der Bundesregierung und dem Parlament detaillierte Vorschläge bezüglich der Ausführungsgesetzgebung zum Artikel 7 unterbreitet.

Unter Nichtbeachtung seitens höchstverantwortlicher Regierungsstellen bindend gegebener Zusagen, daß vor Ausarbeitung der Ausführungsgesetzgebung zum Art. 7 die Vertreter der Kärntner Slowenen beigezogen und gehört werden, sowie unter Nichtberücksichtigung der Ganzheit des in den Bestimmungen des Art. 7 enthaltenen und in seiner Gesamtheit zu verwirklichenden Fragenkomplexes wurden nun dem österreichischen Nationalrat zwei Regierungsvorlagen zur Beschlußfassung unterbreitet, die sämtliche Vorschläge der Vertreter der betroffenen Kärntner Slowenen völlig ignorieren und geeignet sind, ihrer weiteren Entrechtung und Germanisierung Tür und Tor zu öffnen.

Diese, allen demokratischen Grundsätzen hohnsprechende Vorgangsweise hat unter der slowenischen Bevölkerung Kärntens tiefste Besorgnis und berechtigte Empörung ausgelöst, was in diesen Tagen in zahlreichen Protesttelegrammen aus den Kreisen der slowenischen Bevölkerung und ihrer Organisationen sowie in der am vergangenen Dienstag in der Klagenfurter Arbeiterkammer abgehaltenen, von Vertretern aus allen Gegenden und Orten des slowenischen und gemischtsprachigen Gebietes beschickten Massenprotestversammlung beider slowenischen Zentralverbände augenscheinlich und weithin hörbar zum Ausdruck kam.

Um den österreichischen Nationalrat auf die für die demokratische Entwicklung der Republik Österreich im allgemeinen und für das friedliche, gleichberechtigte Zusammenleben beider Völker in Kärnten im besonderen zu befürchtenden schicksalhaften Folgen der Mißachtung der Lebensinteressen österreichischer Staatsbürger slowenischer Sprache noch rechtzeitig aufmerksam zu machen, haben die beiden Zentralorganisationen der Kärntner Slowenen an sämtliche Nationalratsmitglieder folgendes Schreiben gerichtet:

Sehr geehrter Herr Nationalrat!

In den nächsten Tagen wird der Österreichische Nationalrat unter anderen Gesetzesvorlagen auch über die Regierungsvorlagen betreffend das Minderheitenschulgesetz für Kärnten und die Amtssprache bei Gericht beraten.

Bevor Sie, sehr geehrter Herr Nationalrat, diesen Gesetzesvorlagen Ihre Zustimmung erteilen, erlauben wir uns als Vertreter der davon betroffenen Kärntner Slowenen auf Nachstehendes aufmerksam zu machen:

1. Trotz langjähriger Bemühungen, zahlreicher Eingaben und zweier ausführlicher Memoranden der Vertreter der slowenischen Volksgruppe in Kärnten ersehen wir aus den Regierungsvorlagen, dass den Forderungen und Vorschlägen unserer Volksgruppe i n k e i n e r Weise entsprochen wurde.

2. Auch die den zuständigen Unterausschüssen des Nationalrates am 13. 12. 1957 von unseren Vertretern vorgetragenen und mit schriftlicher Eingabe vom 20. 1. 1958 dem Herrn Präsidenten des Nationalrates bekanntgegebenen Vorschläge der Kärntner Slowenen blieben in den nunmehr vorliegenden Gesetzesvorlagen völlig unberücksichtigt.

3. Aus unserem Ihnen, sehr geehrter Herr Nationalrat, im November 1958 übermittelten Memorandum zur Schulfrage konnten Sie ersehen, dass die Vorschläge der Kärntner Slowenen vom Verantwortungsbewusstsein, vom ernsten Willen zu einem friedlichen Zusammenleben der beiden Völker Kärntens und der Sorge für eine Erziehung der Jugend zur Demokratie getragen sind.

Unsere und keine andere Volksgruppe kann jemals Gesetzen zustimmen, welche in keiner Weise die berechtigten Forderungen der Betroffenen berücksichtigen und, wie das Minderheitenschulgesetz, der Volksgruppe sogar den letzten Rest der Gleichberechtigung der Sprache in der Schule nehmen.

Zutiefst enttäuscht stellen wir die Ergebnislosigkeit aller unserer Bemühungen im Interesse einer befriedigenden Lösung einer der wichtigsten Lebensfragen unserer Volksgruppe und der diesbezüglichen Bestimmungen des Artikels 7 des Österreichischen Staatsvertrages fest. **Während der Österreichische Nationalrat geschlossen viel weitreichendere Rechte für die deutsce Volksgruppe in Südtirol fordert, ist die Vorgangsweise gegen die Kärntner Slowenen weder demokratisch noch europäisch: R e c h t i s t u n t e i l b a r!**

Darauf, sehr geehrter Herr Nationalrat, wollten wir Sie vor der Abgabe Ihrer Stimme aufmerksam machen.

Klagenfurt, am 14. 3. 1959.

Rat der Kärntner Slowenen
Zentralverband slowenischer Organisationen in Kärnten

Dvorana ni mogla sprejeti vseh udeležencev protestnega zborovanja in zato se je večina nahajala na balkonu sosednje dvorane in na hodniku.

Ostane pri brezobzirnem diktatu

Po mogočnem protestnem zborovanju v Celovcu se je šestčlanska delegacija obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev v sredo zglasila, kakor predvideno v parlamentu na Dunaju. Tam je bila sprejeta od petih poslancev vladnih strank.

Seji je predsedoval koroški ÖVP-jevski poslanec dr. Weissmann, ki je s par stavki delegacijo seznanil z vsebino zakonskih osnutkov, ki ju je skupno s ostalimi poslanci hvalil kot izraz dobre volje in velikodušnosti Avstrije. Priznal je, da sta se stranki morali ozirati na zahteve nemške večine, kateri je z osnutki zadoščeno in je s tem po njihovem mnenju dana možnost pomiritve na Koroškem.

Za ugovore naših zastopnikov so bili poslanci topi in gluhi.

Iz poteka razgovora je bilo razvidno, da poslanci sploh niso imeli namena z zastopniki koroških Slovencev še iskati sporazumno rešitev, marveč je bil edini namen sestanka, doseči pristanek manjšine k brezobzirnemu diktatu. Brez ovinkov so poslanci povedali, da bosta zakona v četrtek sprejeta v parlamentu.

Delegacija koroških Slovencev je odločno zavrnila zaželjen pristanek na diktat ter to odklonitev še pismeno sporočila predsednikoma poslanskih klubov vladnih strank.

Podrobno je utemeljila to svojo odločitev popoldan na tiskovni konferenci pred domačimi in tujimi novinarji.

Mnenje drugih:

Sodeč po vesteh iz Avstrije naj bi dunajski parlament že te dni sprejel novi zakon o manjšinskem šolstvu na Koroškem. Če bi se to res zgodilo, bi napravili slovenski manjšini hudo krivico. To bi ne le občutno poslabšalo njen položaj, marveč bi moralo negativno vplivati tudi na stike med obema sosedoma . . .

Sedanji osnutek zakona je za Slovence tem manj sprejemljiv, ker sloni na umetno ustvarjenem in krivičnem stanju, nastalem, ko so se slovenski starši „prostovoljno" odrekli slovenskemu pouku svojih otrok.

Zanimivo je, da se avstrijski koalicijski stranki — Ljudska in Socialistična stranka — dolgo nista mogli sporazumeti o takšnem zakonskem osnutku. Do kompromisa je prišlo zdaj, na pragu novih parlamentarnih volitev. Pri tem nobena stranka in tudi dunajska vlada sploh ni upoštevala številnih konstruktivnih predlogov koroških Slovencev. Te predloge so izigrali, skupaj z njimi pa tudi osnovne pravice manjšine, o katerih govori državna pogodba.

Zakonski osnutek je tembolj presenetljiv, ker nasprotuje zagotovilom, ki so jih dali na Dunaju jugoslovanski vladi, da bodo ob končni ureditvi problema upoštevali zakonite pravice koroških Slovencev. Namesto da bi omogočili, da bi se stiki med obema narodnostnima skupinama zboljšali, so ustvarili zdaj še en dokument, katerega uresničenje bi nedvomno povečalo narodnostno nestrpnost na Koroškem.

V tem trenutku bi bilo za obe strani najbolj koristno, če bi ta krivični zakonski osnutek odložili. To velja tembolj, ker bo avstrijski parlament spričo novih volitev v kratkem razpuščen in bo torej naglo, prenaglo odločil o tako važnem zakonu, ki zadeva temeljne pravice manjšine in posega v stike med obema sosedoma.

„Borba", 13. 3. 1959, Beograd

Preden bi se kje odločili za eno teh šol (mišljene so tri predvidene vrste šol — op. ured.], naj bi „ugotovili" številčno stanje manjšine. V praksi naj bi to izvedli tako, da bi najprej „ugotovili" manjšino, nato pa prepustili staršem odločitev o tem, ali naj se njihovi otroci uče slovenščine ali ne. Gre torej za nekakšno sintezo dveh „demokratičnih načel", pravice staršev do odločitve in načela nacionalne opredelitve. Koroški Slovenci naj bi se torej dvakrat „odločili" o tem, ali so Slovenci.

Obe vodilni, koalicijski stranki, sta torej naredili dobro kupčijo. Z znanim Wedenigovim odlokom o odločitvi staršev, o katerem smo že večkrat pisali, so najprej, čeprav tudi povsem protizakonito, postavili zvezne organe pred dejstvo, ki so ga sedaj, ob kupčiji med obema strankama, porabili kot dokaz, da se „ni več mogoče vrniti k sistemu dvojezičnosti".

Gre torej za prefinjeno igro, na katero so koroški Slovenci opozarjali zvezno vlado že večkrat poprej. Ali je treba še posebej omenjati, da je v koroških okoliščinah ogromna, preizkušena razlika med tako imenovano pravico staršev in voljo staršev, posebno še, ker se zvezni organi „ne žele vmešavati v lokalne zadeve", to je deželne zadeve, in pri tem puščati odprte roke šovinističnim in nacionalističnim elementom za neoviran pritisk, moralni in materialni, na slovenske družine in s tem tudi na njihovo „svobodno" odločitev.

In vsa odločitev je šla, kot vedno doslej, mimo predstavnikov koroških Slovencev in njihovih zahtev. Zato je povsem razumljivo, če „Slovenski vestnik" piše, da koroški Slovenci takega nedemokratičnega diktata ne bodo priznali in da se bodo borili proti njemu z vsemi silami.

„Večer", 14. 3. 1959, Maribor

Wie das Schulgesetz in der Praxis aussehen wird, wissen wir bereits. Der Schulerlaß Wedenigs hat uns dies schon zur Gunüge vorexerziert. Wie dem Erlass, wird man auch dem Gesetz ein demokratisches Mäntelchen umhängen. Der Druck, der auf den Leuten — für Aussenstehende oft unsichtbar — lastet, lässt sie auf ihr demokratisches Recht nur zu oft verzichten. Die Leute wollen arbeiten, wollen leben, wollen nicht wirtschaftlich benachteiligt sein. Das sind sie aber gegenwärtig, wenn sie von ihrem in Gesetzen verankerten nationalen Recht Gebrauch machen wollen.

Der Wedenig-Erlass schien ja auch sehr demokratisch, wer abmelden wollte, der konnte. Wie war es aber wirklich! Die Grossdeutschen setzten sich in Bewegung. Wer nicht abmelden wollte, der . . . na, der wird es schon spüren. So wurden Kinder abgemeldet, die kein Wort Deutsch konnten, die dadurch zu armen Hascherln in der Schule gemacht wurden . . .

Um das Schulgesetz in demokratischem Geist durchführen zu können, wäre es notwendig, den Artikel 7 des Staatsvertrages als Ganzes durchzuführen, müsste jede nationale Hetze, jede Benachteiligung derjenigen, die ihre Kinder in die slowenische oder zweisprachige Schule schicken, unmöglich gemacht werden. Nur dann könnte das vorliegende Gesetz ein demokratisches Gesicht bekommen, so aber wird es nur ein Mittel sein, um die slowenische Sprache noch rascher aus den Schulen Südkärntens zu verdrängen . . .

„Volkswille", 15. 3. 1959, Celovec

Zakonski predlog je doslej najmočnejši udarec ne le za slovensko manjšinsko šolstvo, temveč za položaj slovenske manjšine sploh . . . Jugoslovanski narodi, ki so življenjsko zainteresirani za zaščito naše narodne manjšine, pričakujejo, da se bo avstrijska vlada prepričala, da ne more biti rešitve, ki ne bi upoštevala upravičenih zahtev koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov.

„Politika", 13. 3. 1959, Beograd

Nova kravja kupčija med obema vladnima strankama ponovno z vso jasnostjo razkriva pravi obraz avstrijske manjšinske politike . . . Brž ko so likvidirali princip dvojezičnosti, so likvidirali tudi princip enakopravnosti obeh jezikov v učilnicah. S tem je koroškim Slovencem odvzeta pravica, ki jim je zagotovljena v državni pogodbi iz leta 1955. Prepuščeni so na milost in nemilost „lokalnim činiteljem", ki so že doslej določno pokazali, da imajo dovolj sredstev za pritisk na starše in na njihovo voljo.

„Ljudska pravica", 14. 3. 1959, Ljubljana

Pomoč našemu ozemlju mora odpraviti vzroke gospodarske zaostalosti

Kakor poroča deželni tiskovni urad, se je deželna vlada na svoji seji v torek zadnjega tedna bavila s problematiko pomoči gospodarsko zaostalemu ozemlju južne Koroške vzdolž italijansko-avstrijske in jugoslovansko-avstrijske meje in sklenila, da bo sporazumno z vsemi udeleženimi ustanovami, predvsem pa z zbornicami izdelala podroben razvojni načrt pomoči temu ozemlju. Ta načrt bo predložila uradu zveznega kanclerja.

Ozemlje, ki mu je v njegovem gospodarskem razvoju končno napovedana posebna skrb države, je naše jezikovno mešano ozemlje dolin Zile, Roža in Podjune ter njihovih obronkov. Prebivalstvo tega ozemlja je bilo razen izjem desetletja od vseh merodajnih strani v državi gospodarsko zapostavljeno in je zaradi tega gospodarsko zaostalo. Izjeme so le redke in se nanašajo na posameznike, ki so v okviru načrtne germanizacije z javno pomočjo postavili na tem ozemlju industrijska in druga podjetja, katera v prvi vrsti služijo raznarodovanju prebivalstva, ki je tu doma in ki je slovensko. Domače prebivalstvo širom teh dolin pomoči za gospodarski razvoj skoraj ni bilo deležno.

V kolikor med prebivalstvom, ki stoletja tu gospodari, zaznamujemo gospodarski napredek, je ta produkt sposobnosti in pridnosti ter kapitalne moči posameznika. Večini prebivalstva pa je bilo usojeno, da je ostala pri svojem trdem kruhu na zaostali kmetiji ali pa iskala zaposlitve mezdnega delavca v nemškonacionalističnem podjetju. Svojo zaposlitev pa je moral ta del prebivalstva navadno plačati z odpovedjo izživljanja v slovenskem kulturnem in narodnostnem krogu.

V tem pogledu se tudi v zadnjih letih nič ni spremenilo. Še vedno stoji slovenski delavec ali uslužbenec pred nevarnostjo, da bo premeščen v oddaljene nemške kraje ali pa bo ob prvi priložnosti vržen iz službe, če se udejstvuje v slovenskem kulturnem in narodnostnem gibanju. Ta pritisk nad našim ljudstvom ne občutimo le v privatnih podjetjih, za njimi nič ne zaostajajo podržavljena podjetja železnice in pošte.

Kakor vidimo pri projektu nameravane železnice Pliberk — Št. Pavel, v napovedani skrbi države za naše ozemlje tudi sedaj ne gre za stvarno presojo, ali milijoni, ki jih bo v bistvu ta že preživela železniška proga požrla, ne bi zaostalemu ozemlju in prebivalstvu drugje bolj koristili, temveč še vedno za to, kako bo ÖVP nadkrilila obljube SPÖ in obratno. Ob pomanjkanju te presoje pri tako dragem projektu, kakor je ta železnica, prične človek dvomiti v resnost pomoči našemu ozemlju. Vse bolj se človeku zdi, da že spet gre za postavljanje vab za glasove na volitvah in za koristi najbolj ponemčenih naselij. K temu vtisu človeka naravnost sili nedavno zborovanje na domu deželnega poslanca dr. Maierhoferja, kjer je Wirtschaftsbundova (ÖVP) prominenca velikovškega okraja z ministrom dr. Bockom razgovarjala o pomoči Južni Koroški. V vrstnem redu zahtev, ki mu jih je nasipala, najdemo od vode za Tinje in Železno Kaplo do kanalizacije Velikovca in Grebinja vse, kar bi po teh krajih bilo za volilno propagando ÖVP primerno in potrebno. Ob strani pa so bile puščene zahteve po izjemni pomoči za elektrifikacijo hribovskih naselij, za gradnjo tovornih poti, za ureditev hudourniških področij in za pomoč pri odpravi škode vsled lanskih snežnih polomov da omenimo samo nekatere izmed njih.

Če se ob takih zahtevah, ki gredo mimo stvarnih problemov naše gospodarske zaostalosti, pripravlja razvojni načrt za pomoč, da se izkopljemo iz zaostalosti, potem obstoja nevarnost, da ta pomoč ne bo nič drugega kakor pomoč za pospešeno ponemčevanje. To pa ne sme biti. Gospodarska pomoč našemu ozemlju mora odpraviti vzroke zaostalosti. Glavni vzrok zaostalosti pa je dosedanje protežiranje redkih posameznikov in podjetij v škodo našega ljudstva, da so izvajali nad njim svoj pritisk in ga držali v okovih odvisnosti in zaostalosti. Zato mora sedanja pomoč biti neposredna in namenjena prebivalstvu, ki je tu doma, ki tu že stoletja gospodari in ki je največja žrtev vse dosedanje gospodarske in komunalne politike po naših krajih. Vsi drugi vidiki pri sestavljanju načrta pomoči našemu ozemlju so naperjeni proti našemu ljudstvu.

Na veliki prelomnici

Podrobnosti agrarne politike v skupnem tržišču bodo šele izdelane. Zadnja ta vprašanja zadevajoča konferenca, ki je bila od 4. do 12. julija 1958 v Stresi, je dala včlanjenim državam do konca leta 1959 časa, da pripravijo predloge za „evropsko agrarno politiko". Zaenkrat je jasno samo to, da bo v skupnem evropskem tržišču družinska kmetija osnovna gospodarska enota kmetijstva in sicer taka, ki bo po obsegu in produktivnosti sposobna nuditi družini eksistenco, na trgu pa vzdržati konkurenco.

Ključ za obstoj: zvišanje produktivnosti

Ta prikaz gospodarskih dogajanj na evropski ravni torej kaže, da moramo kot sestavni del porajajočega se skupnega tržišča na zapadu Evrope tudi mi budno in aktivno slediti nadaljnjemu razvoju. Čeprav še ni znano, po kakšnih okoliščinah in merah se bo razvijalo gospodarstvo v okviru skupnega tržišča, vemo, da drobne trgovine in obrti ne bodo tako neposredno prizadete kakor pa kmečka gospodarstva. Za delavstvo v industriji tudi v prehodni dobi skupnega tržišča ni pričakovati poslabšanja sedanjih pogojev in izgledov. Precej očitno je, da v porajajočem se skupnem tržišču nihče ne bo tvegal poslabšati socialne pogoje strumno organiziranega delavstva, kajti to bi pomenilo polom v prizadevanju za njegovo uresničitev, kar pa niti malo ni in ne more biti v interesu za idejo skupnega tržišča stoječega kapitala in njegovih prizadevanj za ekspanzijo in placiranje v svetu.

Slediti budno in aktivno nadaljnjemu razvoju v prehodu na skupno tržišče pa za kmeta v prehodni dobi, ki jo omejujejo na 10 do 12 let, pomeni, skrbeti in delati za zvišanje produktivnosti na enoto naših glavnih proizvodnih činiteljev: površine zemlje in delovne sile. Še naprej je treba večati hektarske donose na polju in v gozdu, še naprej zboljševati molznost in rastnost živine ter produktivnost na osebo, ki kmečko delo opravlja. To in pa nadaljnje zboljševanje kvalitete našega tržnega blaga so najboljše priprave za ustvaritev eksistenčnosti in konkurenčnosti naših kmetij, ko se bomo prilagojevali pogojem skupnega tržišča. Stara je namreč resnica, da poceni producira tisti kmet, ki ima visoke donose na polju, v gozdu in pri živini.

Kako potrebno je večati produktivnost naših kmetij, sledi iz ocene prvega sekcijskega šefa v kmetijskem ministrstvu ing. dr. Leopolda, ki pravi, da je zaenkrat le tretjina avstrijskih kmetov sposobna, da sprejme konkurenco skupnega tržišča, druga tretjina je šele na poti k temu in jo bo dosegla v 10 do 15 letih, tretja tretjina pa je tako zaostala, da se mora odločno oprijeti hitrega večanja svoje produktivnosti, če noče, da pride pod kolesa skupnega tržišča.

Narava pogojev naše kmetijske proizvodnje tudi v bodoče ne bo dopuščala prevelikih eksperimentov. V osnovah naše proizvodnje se ne da dosti spremeniti. Večje ravninske kmetije se bodo sicer vedno bolj nagibale k tržni proizvodnji žita, ker omogoča polnomehanizirano delo, in k držanju izrazito molzne ali pitovne živine, posest v hribovskem svetu bo utrjevala svojo hrbtenico — gozd in zboljševala njegovo produktivnost, istočasno pa bo morala preiti na vzrejo kvalitetnejše plemenske in pašne živine za pitališča in hleve molznic v ravnini. Manjšim kmetijam, ki nimajo v celoti izrabljene delovne sile, pa je prisojena potreba specializacije na vseh področjih, ki zahtevajo intenzivnega dela in dajejo sorazmerno visoke dohodke (vzreja pujskov, sadjarstvo, vrtnarstvo, perutninarstvo, turizem in podobno). *(Nadaljevanje)*

PO ŠIRNEM SVETU

LONDON. — Londonski list „Sunday Times" je objavil vest iz Washingtona, da so se zahodne sile sporazumele, da bodo za morebitno konferenco vzhodnih in zahodnih zunanjih ministrov pripravile osnutek mirovne pogodbe z Nemčijo. Ta osnutek naj bi podajal način za postopno združitev Nemčije in rešitev berlinskega vprašanja. Časnik pravi, da bi moral osnutek mirovne pogodbe predvidevati možnost neposrednih stikov med predstavnika obeh nemških držav z namenom, da bi sprva ustanovili neke vrste konfederacijo in napravili daljnosežne korake v smeri poznejše vojaške demilitarizacije.

WASHINGTON. — Washingtonski vojaški in politični krogi so sprejeli s skrajnim nerazpoloženjem De Gaullovo odločitev, da umakne francosko sredozemsko brodovje izpod skupnega poveljstva Atlantskega pakta. Nerazpoloženje še povečuje dejstvo, da se je to zgodilo v času, ko zahteva razvoj položaja kar največjo enotnost zahodnih držav, in pa to, da so temu krivi številni, precej resni ter do zdaj še ne odstranjeni razlogi. Ameriški Kongres namreč ni dovolil, da bi ameriška vlada podarila Franciji atomske naprave za pomornico.

BAMAKO. — Na volitvah v Sudanski republiki (bivšem francoskem Sudanu) je vseh 80 poslanskih mandatov v novi zakonodajni skupščini pripadlo Uniji sudanskega naroda. Stranka se zavzema za ustanovitev zahodnoafriške ekonomske zveze, podobne zveze, ki so jo ustanovili na bivših področjih Francoske ekvatorialne Afrike. Pristaši vključitve Sudanske republike v tako imenovano federacijo malih v okviru Francoske skupnosti, niso dobili nobenega mandata.

WASHINGTON. — V poslanici kongresu v zvezi s pomočjo tujini zahteva Eisenhower, naj kongres izglasuje 3.929,995.000 dolarjev za finansiranje pomoči tujini za finančno leto 1959/60, in poudarja, da ZDA ne smejo zmanjšati svoje pomoči tujini. Eisenhower zahteva 1.600,000.000 dolarjev vojaške pomoči tujini. Pri tem poudarja, da gre za minimalen znesek ter da bi ZDA, če bi to mogle, rajši zmanjšale svojo vojaško pomoč tujini v korist gospodarski pomoči.

TUNIS. — Tuniška vlada je protestirala zaradi francoskih raketnih poskusov v severnih predelih Sahare. Prve poskuse z raketami tipa „Veronique" so napravile francoske skupine na tem področju pred štirinajstimi dnevi in tuniški zunanji minister Sadok Mokadem je sprejel francoskega veleposlanika Georgesa Gorsa, ter mu sporočil stališče svoje vlade o tem vprašanju. S tuniške strani je bilo po sestanku uradno sporočeno, da je Tunizija docela solidarna z Marokom in da brez pridržkov podpira protest maroške vlade proti poskusom z raketami v Sahari Severne Afrike.

AKRA. — Britanskemu komisarju v Akri so izročili resolucijo, ki zahteva, naj bo Gana proglašena najpozneje do 1. januarja 1960 za republiko. Ta resolucija je bila predhodno prebrana na zborovanju pred nekaj tisoč prebivalci Akre. Gana je sedaj neodvisna država, vendar v okviru Britanske skupnosti narodov. Lani novembra je sklenila federacijo s francosko Gvinejo.

NEW YORK. — Uradna ugotovitev glede brezposelnosti v ZDA je: stanje brezposelnosti se še nadalje slabša, čeprav se je nekoliko popravilo stanje v celotnem gospodarskem življenju Amerike. Število brezposelnih se je v februarju neznatno povečalo — za 25.000 in znaša 4,749.000 delavcev, kar je približno 6 odstotkov vseh zaposlenih delavcev v državi. Bolj važno kot porast števila brezposelnih je dejstvo, da je do tega porasta prišlo februarja, ko se začno sezonska dela in ko je v normalnih letih to število padlo.

KAULA LUMPUR. — Generalni sekretar OZN Hammarskjöld je na vprašanje, če OZN lahko učinkovito vpliva na reševanje berlinske krize, odgovoril, da je OZN organizacija, ki je lahko instrument za pogajanje, rezultati pa so odvisni od dobre volje vlad, ki se pogajajo.

LONDON. — Okoli pet tisoč britanskih študentov je v nedeljo v Londonu protestiralo proti rasnem izločanju na južnoafriških univerzah. Črnski študenti iz Južnoafriške unije niso prišli na demonstracije, ker se bojijo da bodo imeli po vrnitvi v domovino težkoče.

ŽENEVA. — Svetovna zdravstvena organizacija je pripravila načrte, po katerih bi za milijardo dolarjev v naslednjih desetih letih uničili na svetu malarijo. Še vedno niso zbrali vseh podatkov, koliko ljudi boleha na malariji. V Afriki bi za pobijanje te zavratne bolezni porabili 415, v obeh Amerikah 190, v Evropi 4, na Srednjem vzhodu in jugovzhodni Aziji 687, na Kitajskem in Indoneziji ter Indiji po 100 milijonov dolarjev.

KAIRO. — Glavni svet Arabske lige proučuje palestinsko vprašanje, v zvezi s tem pa nevarnost, ki preti arabskim državam glede na množično prihajanje Židov iz vzhodnoevropskih dežel v Izrael. Glavni svet je odločil, da bo zaprosil romunsko, avstrijsko in poljsko vlado, naj omejijo takšno preseljevanje, obenem pa obsodil gospodarske stike med Italijo in Izraelom. Opozoril je na to, da se bo morala Italija odpovedati trgovanju z Izraelom, če se bo povečala napetost med Izraelom in arabskimi državami.

TORINO. — Uradni predstavnik italijanske industrije FIAT je izjavil, da bo Zahodna Nemčija izdelovala po licenci te tovarne lahka taktična letala na reakcijski pogon tipa „FIAT G-91". Po njegovi izjavi bo Zahodna Nemčija prej kupila kakih 50 letal FIAT, potem pa jih bo sama izdelovala. V tem smislu so že podpisali dvojne sporazume.

WASHINGTON. — V ameriški prestolnici so prvikrat izrazili jezo in odkrito nezadovoljstvo, ker si britanski predsednik vlade MacMillan prizadeva prevzeti osrednjo vlogo v pripravljanju razgovorov s Sovjetsko zvezo. Neimenovani člani ameriške vlade so dali v zasebnih pogovorih vedeti, da so Britanci izrabili Dullesovo bolezen in neodločnost vlade pri vodenju zunanje-političnih zadev kot priložnost, da bi prevzeli iniciativo.

HAAG. — Na volitvah v preteklem tednu je na Nizozemskem zmagala katoliška stranka, medtem ko je socialnodemokratska stranka na drugem mestu. Po končnih rezultatih so katoliki dobili čez 1,800.000 glasov ali 31,5 %. Na tretjem mestu so liberalci, na četrtem pa komunisti, ki so dobili 114.000 glasov.

Atentat na sožitje

Zadnje mešetarjenje z manjšinskimi pravicami, ki je prišlo do izraza pri novih zakonskih osnutkih za izvajanje člena 7 Državne pogodbe, je izzvalo številne komentarje tudi v tisku izven naše države. Posebno kritično in obširno je o tem napadu na pravice koroških Slovencev pisal jugoslovanski tisk in ponatiskujemo tozadevni članek iz „Slovenskega poročevalca", kjer je rečeno:

Zgodilo se je, kar se ne bi bilo smelo dogoditi in česar ni bilo treba. Obe vladni stranki, ki nosita vso odgovornost za razvoj v Avstriji, sta se za hrbtom in na račun ogrožene slovenske manjšine na Koroškem sporazumeli o manjšinski šolski ureditvi, ki naj še zadnji hip pred razpustom parlamenta postane ustavni zakon. Čeprav vsebina še ni v vseh podrobnostih znana, je očitno, da je ureditev, katero hočejo vsiliti slovenski manjšini, od vseh slabih rešitev najslabša Kakor piše celovški „Slovenski vestnik" uzakonjuje predvidena rešitev v bistvu znani Drimlov načrt, ki sloni na ponemčevalnem načelu tako imenovane pravice staršev. A od prvotnega načrta je še slabši zato, ker jemlje za osnovo ne morda uradni popis prebivalstva, če že ne njegovo materinščino, marveč se opira na z nasiljem dosežene rezultate nezakonitega odloka z dne 22. septembra 1958 o odjavljanju od dvojezičnega pouka in predvideva nato še poznejše „ugotavljanje" manjšine.

Komaj pred tednom dni je občni zbor Zveze slovenskih organizacij v Celovcu ugotovil in še enkrat poudaril, da je slovenska manjšina zastavila takoj po sklenitvi avstrijske državne pogodbe vse svoje sile za konstruktivno in sporazumno rešitev vprašanj v zvezi z odnosi med obema narodnostima na Koroškem, izhajajoč pri tem iz čuta odgovornosti pred slovenskim narodom in pred avstrijsko državo, s katero so koroški Slovenci povezani po skupni zgodovinski usodi. „Prav iz čuta te dvojne odgovornosti", je poudaril na tem zboru predsednik ZSO dr. Franci Zwitter, „smo jasno izrazili, da vidimo možnost rešitve koroškega vprašanja v pošteni in dokončni poravnavi vseh napetosti v okviru avstrijske države in smo — ob vsestranskem spoštovanju legitimnih narodnostnih pravic — pripravljeni sodelovati s svojimi sodržavljani v duhu resnične lojalnosti in mednarodne solidarnosti ne le v korist ožje domovine, marveč v korist celotne države".

Toda odgovorni ljudje v Avstriji so v svoji neverjetni kratkovidnosti prezrli zgodovinsko priložnost za napredno in sporazumno rešitev koroškega vprašanja. Brezobzirni in topi so poteptali maksimalno spravljivost in pripravljenost manjšine za sporazumevanje, pripravljenost, za kakršno sta potrebni velika moralna moč in resnična vera v človečanski napredek, kakor ne moreta izvirati iz nacionalizma in kakor bi lahko bili v čast tudi večjim in materialno bolj obdarjenim narodnostim. Z ustavnim zakonom dajejo polno priznanje in moralno ter dejansko podporo nezakonitemu nacionalističnemu nasilju in zatiranje, ki se je lansko jesen izdivjalo nad koroškimi Slovenci in ki je privedlo do rezultatov na šolskem področju, kakršni v resnici ne pomenijo nič drugega kot genocidno decimiranje manjšine. Z ustavnim zakonom garantirajo privilegiran položaj večine, manjšini pa jemljejo že priznane pravice, jo spreminjajo v tuje telo v deželi, kateremu formalna „enakopravnost" jemlje vsako perspektivo resnično enakopravne vključitve v skupne napore za napredek države. Edina pot, ki jo dopuščajo, je pot asimilacije. To je atentat na demokratično, internacionalistično pripravljenost slovenske manjšine na sodelovanje, to je obenem flagrantno kršenje mednarodnih obveznosti iz državne pogodbe in napredne mednarodne morale.

Še posebej je treba poudariti, da je do tega nepojmljivega sklepa prišlo prav v trenutku, ko je tudi z jugoslovanske strani bila vnovič javno dana podpora spravljivemu in konstruktivnemu konceptu naprednega obravnavanja manjšinskega vprašanja kot vprašanja države, v kateri manjšina živi in obenem kot vprašanja mostu, ki naj povezujejo sosednje države v globljem razumevanju in zaupanju. Vprašati se je treba, za kakšne argumente so dostopni današnji odgovorni ljudje v Avstriji, če ne za argumente razuma in pozitivnega mednarodnega sodelovanja! Politika izvršenih dejstev ne more prav nikomur prinesti trajnih koristi. Tudi v koroškem vprašanju ne, kjer so že danes te navidezne nacionalistične „koristi" v resnici škodljive demokratičnemu napredku Avstrije, še posebej pa njenemu mednarodnemu ugledu in tehtnosti.

Slovenska prosvetna zveza naznanja:

Tečajnice in voditeljica gospodinjsko-kuharskega tečaja

v Železni Kapli

vabijo na **razstavo** in **zaključno** prireditev, ki bo v nedeljo, dne 22. marca 1959.

Razstava kuharskih izdelkov bo v gostilni pri Kolarju in odprta od 8. do 16. ure.

Zaključna prireditev bo ob ½ 12. uri v farni dvorani. kjer se bodo tečajnice predstavile s petjem, veselimi prizori in rajanjem.

Srčno vabljeni vsi od blizu in daleč!

KULTURNE DROBTINE

● **Na slavnostnih igrah v Bregenzu** bodo kot krstno predstavo uprizorili nemško priredbo Batujevega komada „Helena ostane v Troji", dočim bodo za uprizoritev „Tisoč in ene noči" na jezeru pridobili slavne umetnike.

● **Čeprav v Tokiu nimajo** stalnega opernega gledališča, so v zadnjem času z velikim uspehom uprizorili kar tri opere, med njimi tudi najnovejše delo 34-letnega japonskega komponista Ikume Dana „Yang Kwei-fei".

● **Za 150-letnico rojstva** ameriškega prezidenta Lincolna je izpod peresa Purlitzerjevega nagrajenca Marka van Dorena izšla knjiga „Zadnji dnevi Lincolna".

● **„Glasbena pomlad v Salzburgu"** se bo tudi letos imenovala velika glasbena prireditev, ki bo trajala od 15. do 31. maja. Na sporedu bo cela vrsta komornih koncertov, serenad ter Mozartovih oper, ki jih bodo priredili v raznih dvoranah in na salzburških gradovih.

● **Schillerjevo leto** (za 200-letnico rojstva) bodo posebno slovesno obhajali v Zahodni Nemčiji in so zlasti v njegovi ožji domovini predvidene številne prireditve. Vsa nemška gledališča pripravljajo uprizoritve Schillerjevih del, 8. novembra pa bodo podeljevali posebne Schillerjeve spominske nagrade.

Nekaj statističnih podatkov o koroških ljudskih in glavnih šolah

Koroški statistični urad je objavil podatke v stanju v koroškem šolstvu. Iz teh podatkov je razvidno, da je bilo na Koroškem v šolskem letu 1951/52 406 ljudskih in 51 glavnih šol. Število ljudskih šol pa se je v letih 1953 in 1954/55 zvišalo na 411, a je nato zopet začelo padati in tako znaša njih število v tekočem letu 407 šol — v vseh podatkih so zajete tudi privatne šole.

Število glavnih šol pa je nekoliko naraslo — to zaradi novogradenj in novo opremo šolskih poslopij — in trenutno znaša 62 šol. Število učencev ljudskih šol je v vseh letih nazadovalo, in sicer od 54.777, kolikor jih je bilo leta 1951/52 na 47.457, kolikor jih je v tekočem šolskem letu v ljudskih šolah. Padanje števila učencev v ljudskih šolah gre pred vsem na račun večjega vpisa učencev v glavne šole in gimnazije ter sorodne srednje šole.

V glavnih šolah se je število učencev povečalo od 15.272 (1951) na 17.572 (1953) in 17.266 (1954), a se je nato po izpadu po rojstvih močnih letnikov od 1939 do 1942 zopet znižalo na 15.761 (1955) in 15.176 (1956) in 15.558 (1957) ter končno 15.950 leta 1958. V teh letih se je število razredov v glavnih šolah povišalo od 464 na 504. Pričakovati je, da bo število učencev v glavnih šolah zaradi ugodnega stanja rojstev v naslednjih treh letih še naraščalo, medtem ko bo število učencev v ljudskih šolah ostalo precej stalno.

Za gospodarstvo in vključitev novih delovnih sil v produkcijo je važno oceniti, koliko fantov in deklet letno zapusti obvezne šole. Leta 1952 je bilo odpuščenih od obveznega pouka 6680 fantov in deklet, leta 1953 jih je bilo 9148, 1954 9935, 1955 leta 9978, 1956 8674, 1957 7480 in lani 7283 fantov in deklet. V zadnjih letih se je število fantov in deklet, ki so zapustili obvezno šolanje znižalo delno zaradi tega, ker se več šolarjev vpiše v srednje šole, delno pa tudi zaradi tega, ker so odpadli letniki 1939 do 1942.

Nudimo mladini čim več dobrih mladinskih knjig

Založba Mladinska knjiga je podelila nagrade

Preteklo soboto so v Ljubljani v Klubu ljudskih poslancev že desetič podelili Levstikove nagrade, ki jih vsako leto podeljuje najboljšim mladinskim pisateljem založba „Mladinska knjiga". Predsednik založniškega sveta Mladniske knjige, mladinski pisatelj France Bevk, je prebral obrazložitev žirije, na podlagi katere so bile podeljene letošnje nagrade. Nagradi za literaturo sta prejela pisatelj Anton Ingolič za knjigo „Tajno društvo PGC" in pesnik Tone Pavček za knjigo „Juri Muri v Afriki". Nagrade za ilustracije so sprejeli: Miklavž Omersa za ilustracije v Bevkovi knjigi „Pisani svet", Milan Bizovičar za izvirni strip „Prva pot okoli sveta", Marlenka Stupica za ilustracije Valjavčevega „Pastirja", Štefan: Planinec za ilustracije knjige „Živali v ukrivljenem zrcalu". Razen tega sta bili podeljeni tudi dve nagradi za poljudnoznanstvena dela.

Omenjene knjige z ilustracijami so odlična mladinska dela in bi jih ob tej priliki vsem priporočali. Če jih želite kupiti, sporočite svoje želje pismeno ali ustmeno naši knjigarni, ki vam radevolje naroči zaželjene knjige. Naslov naše knjigarne: Naša knjiga, Celovec, Gasometergasse 10 — Vhod Wulfengasse.

Prav gotovo bodo navedene mladinske knjige v veliko veselje vsem mladim bralcem, saj so pisane tako, da odgovarjajo čustvovanju in mišljenju mladega človeka. Prav v današnjih dneh je še v večji meri potrebno, da nudimo naši mladini čim več dobrega čtiva, ker ob tem se mladina vzgaja, razen tega pa si utrjuje in izpopolnjuje svoje jezikovno znanje. Ne pozabimo na to, da si mladina želi dobrega čtiva in če ga nima pri roki pač sega po drugih stvareh, ki pa ji niso toliko v korist.

Jezikovni problemi azijskih in afriških narodov

Azija je danes kontinent, ki se prebuja, v njem pa mrgoli najrazličnejših jezikov in posameznih nacionalnih kultur. Vse te enote se morajo v procesu prebujanja in v svojem boju proti kolonializmu med seboj povezovati, sporazumevati — skupnega jezika pa nimajo. Njihova prva misel je bila seveda, da bi se v ta namen oprijeli nekega evropskega jezika — a ne morejo se zediniti, kateri naj bi to bil. V nekaterih deželah prevladuje znanje angleščine (Indija, Ceylon, Burma), v drugih francoščina (Vietnam, Iran, Turčija), holandščine (Indonezija) in ruščine (Kitajska). Odločitev za kateri koli evropski jezik pa tudi ne uživa nikakršne popularnosti — preveč bi namreč spominjal na kolonializem.

Druga rešitev bi bila uvedba kakega azijskega jezika. Toda ta rešitev se je pokazala kot povsem neizvedljiva. V Aziji ni tako kot v Evropi, kjer je znanje vseh večjih jezikov razširjeno po vseh večjih središčih. Vsi azijski jeziki so lokalni — to se pravi, omejeni skoraj popolnoma vsak na svoje nacionalno področje. Celo kitajščina je lokalna — čeprav jo govori 600 milijonov ljudi: znajo jo samo na Kitajskem.

Jezikovni problem Azije torej nikakor ni tako enostaven in preprost kakor v Evropi. Tu se ljudje in celo državniki pogosto resnično ne morejo sporazumeti, zlasti zdaj, ko so prišli na površje mnogi novi ljudje, ki ne znajo nobenega evropskega jezika. Ob koncu leta 1956 je bila v Delhiju konferenca azijskih književnikov, katere se je udeležilo kakih 500 književnikov iz vse Azije. Vsakdo je govoril v svojem jeziku, tako da nihče ni nikogar razumel, razen tistih, katerih govori so bili posebej prevedeni v angleščino ali francoščino. Ta konferenca je bila najočitnejši primer za to, kako Azija išče novo platformo za sporazumevanje in kako težak je ta problem.

Danes govore v Aziji kakih tisoč najrazličnejših jezikov in vsak tak jezik je osnova nekega novega, prebujajočega se nacionalizma, ki zahteva svoje pravice, se brani kolonializma —in potem takem seveda tudi evropskih jezikov. Najbolj pereč pa je ta problem ravno v Indiji. Tu govore okrog 60 velikih jezikov (manjših je okrog 200), a samo 14 jezikov si je priborilo v ustavi pravice državnih jezikov. Teh 14 jezikov se poslužuje osem različnih pisav, a med seboj se tako zelo razlikujejo, da so v indijskem parlamentu prisiljeni, da še vedno govore angleščino. Prebivalci južne Indije nočejo sprejeti hindustanščine kot edinega državnega jezika, kar bi se moralo po ustavi zgoditi leta 1965. Prav zaradi jezikovne nestrpnosti južnih narodov je ta uredba odložena za nedoločen čas. Na Ceylonu govore sicer samo dva jezika — a medsebojna nestrpnost je tolikšna, da je bilo v preteklem letu samo v jezikovno-političnih spopadih 175 mrtvih. V malem Nepalu govore 20 jezikov in na Kitajskem je poleg poglavitnega narečja „Han" še 80 nacionalnih manjšin.

Prav podobne razmere vladajo tudi v Afriki. Tudi v Afriki nujno potrebujejo skupni jezik, posebno sedaj, ko se začenja prebujanje in osvobajanje izpod kolonializma. Najočitnejši je primer Ghane in Gvineje, dveh mladih držav, ki se nameravata združiti. V Ghani govore pet jezikov, v Gvineji pa osem, ki so medseboj popolnoma različni. Intelektualni v Ghani znajo angleščino, v Gvineji pa francoščino — in v obeh deželah ni niti deset ljudi, ki se lahko med seboj pogovorijo. Ko sta se sestala premiera Ghane in Gvineje, da bi skupaj predebatirala vprašanje združitve — se nista mogla pogovarjati in potrebna je bila pomoč nekega francoskega diplomata, ki je bil po naključju pri roki. To pa seveda nikakor ni primerna okoliščina za sklepanje tajnih sporazumov.

Ob takih razmerah nas niti ne čudi, da med azijskimi in afriškimi narodi vedno bolj narašča zanimanje za mednarodni jezik — esperanto, kateri ne bi povezal le te narode, marveč bi omogočal sporazumevanje tudi z ostalim svetom. Posebno je esperanto razširjen na Japonskem, kjer ga govori kakih 50.000 ljudi. Pa tudi v Vietnamu in Indoneziji ter na Kitajskem in Koreji so že močne skupine esperantistov, dočim so v Nepalu, Indiji in drugih državah pred nedavnim ustanovili esperantske skupine in organizirali tečaje.

Koristi esperantskega jezika močno poudarjajo tudi azijski ter afriški državniki. Tako je predstavnik Ghane na konferenci UNESCO v Parizu izjavil mnenje, da bi bilo dobro uvesti ta jezik celo kot državni jezik bodoče unije med Ghano in Gvinejo, kajti če bi ta poskus uspel, bi bil to važen precedens ne samo za obe državi, ampak tudi za vso Afriko in ves svet. Nepalski kralj Mahendra je dejal, da bo njegova država podprla vsako iniciativo v korist esperanta, ker bi sprejem tega jezika pomenil ogromen prihranek v času in stroških pri vseh mednarodnih sestankih, dočim je podpredsednik Indijske unije dr. Krišnan izjavil, da je največji problem današnjega človeštva medsebojno sporazumevanje; če lahko esperanto kaj pomaga pri reševanju tega problema, ga mora podpreti vsak kulturni človek. Tudi ceylonski minister prosvete je naglasil pomen esperanta, ki bi ga po njegovem mnenju morali uvesti v vse šole sveta kot obvezen predmet, tako da bi nova generacija odrasla v znamenju novega sporazumevanja med vsemi državljani sveta. Predsednik Izraela pa je poudaril: Tudi jaz bi se rad z vsemi tujimi diplomati razgovarjal v svojem materinem jeziku — to se pravi v hebrejščini. Ker pa je to nemogoče, bi raje govoril v esperantu, kakor v katerem koli drugem jeziku.

Obračun kreditne zadruge v Št. Jakobu v Rožu

Ob razmeroma lepi udeležbi je to nedeljo v Narodnem domu potekal občni zbor naše Hranilnice in posojilnice, ki je polagala račun za poslovno leto 1958. Z zadovoljstvom so člani vzeli na znanje poročila odborov, saj je naša kreditna zadruga tudi lani uspešno razvijala svojo dejavnost in so odborniki smotrno ter koristno upravljali zaupano jim premoženje. Če na kratko pogledamo nekatere številke iz računskega zaključka, potem vidimo, da so hranilne vloge ob koncu leta 1958 znašale nekaj nad 800.000 šilingov, dočim so se posojila dvignila skoraj na pol milijona; celotni promet posojilnice pa je lani znašal precej nad poldrug milijon šilingov.

Vsekakor so te številke ob dejstvu, da posojilnica trenutno posluje le ob nedeljah dopoldne po tri ure, kar zadovoljive in so zadružniki dali odbornikom najlepše priznanje za njihovo nesebično požrtvovalnost s tem, da so jim brez izjeme ponovno poverili vodstvo zadruge. To je še toliko večjega pomena z ozirom na to, da bo odbor letos stal pred posebno odgovorno nalogo: prezidavo in modernizacijo posojilniške hiše.

Naša posojilnica, ki spada med najstarejše tovrstne zadruge v Avstriji, namreč že dolga desetletja posluje v istem prostoru, kar ji seveda onemogoča, da bi svoje poslovanje v zadovoljivi meri prilagodila potrebam in zahtevam današnjega časa. Zato se njen odbor že dalje časa ukvarja z načrti za ustrezno preureditev prostorov in so priprave napredovale že tako daleč, da bodo letos prezidali pritličje hiše. Po prezidavi po načrtih znanega arhitekta Janeza Oswalda, ki je svoje znanje pokazal že pri mnogih zgradbah, se bo posojilnica končno preselila v pritličje, kjer bo imela na razpolago dva prostora. S tem bo njeno delovanje bistveno olajšano in bo lahko pričela tudi z dnevnim poslovanjem, kar je danes življenjskega pomena za vsak denarni zavod. Hkrati pa bodo preurejeni tudi gostilniški prostori, katerih smotrna razporeditev bo omogočila mnogo boljše izkoriščanje celotnega pritličja Narodnega doma. Na daljšo perspektivo ima posojilnica v načrtu tudi preureditev ostale zgradbe, vendar je to še stvar nadljnjega razvoja in bomo že lahko veseli, ko bomo vsaj posojilnico imeli v novih prostorih.

V zvezi z odgovornim delom, ki posebno letos čaka odbornike naše posojilnice, je njen predsednik naslovil na vse zadružnike poziv, da vsi, ne samo odborniki, skrbijo za nadaljnjo krepitev posojilnice, naše gospodarske hrbtenice, ki je **ne smemo poznati le takrat, ko smo v stiski in potrebujemo njeno pomoč, marveč tudi v časih, ko je ona potrebna naše podpore. Zlasti v mladi generaciji moramo vzgajati in utrjevati pravilne poglede na zadružništvo in skrbeti, da bodo tudi bodoči rodovi gledali v zadrugi koristno ustanovo, ki so jo naši predniki ustanovili v skupno korist in medsebojno pomoč.** Posebej je naglasil potrebo nalaganja denarja pri domačem kreditnem zavodu, kajti bolj bomo posojilnico okrepili, toliko lažje in bolj izdatno nam bo pomagala v trenutku, ko bomo potrebovali njeno podporo.

Občnega zbora se je udeležil tudi poslovodeči podpredsednik Zveze slovenskih zadrug dr. Mirt Zwitter, ki je zadružnikom tolmačil razna zadružna vprašanja ter odbornikom izrekel pohvalo za njihovo uspešno vodenje zadruge. —

Po končanem občnem zboru so se navzoči še dalj časa zadržali v razgovoru in zlasti razpravljali o najnovejših dogodkih v zvezi s členom 7, katerega hočeta dunajska vlada in parlament uresničevati na ta način, da bi bile koroškim Slovencem odvzete celo še tiste bore pravice, ki smo jih uživali že pred podpisom državne pogodbe. V glavnem so bile med pogovorom izrečene naslednje misli: **Ker skušajo to napraviti ravno zdaj neposredno pred novimi volitvami, se nam nehote vsiljuje mnenje, da hoče stari parlament skleniti take zakone, s kakršnimi se novi potem ne bi več upal pred svetovno javnost, nova vlada pa bi si kot Pilat umila roke in vso odgovornost zvalila na staro državno vodstvo. Toda k temu koroški Slovenci ne bomo molčali. Nam vsem, ne glede na politično prepričanje in osebno gledanje, mora biti jasno eno: zdaj se kuje naša usoda in kot en mož moramo spregovoriti, da si ne pustimo kratiti zapisanih nam pravic. Zato nikdar ne bomo sprejeli rešitve, ki bi šla mimo nas, nikoli ne bomo priznali diktata, s katerim nam hočejo vzeti še to, kar imamo!**

Št. Jakob v Rožu

Kakor smo na kratko poročali že v zadnji številki, smo pred nedavnim položili k zadnjemu počitku Antona Samonika ali, kakor smo ga vsi imenovali, Rekovega Toneja. Z njim je legel v grob spet eden tistih zvestih udov naše narodne družine, ki vse življenje v tihem delu in v prirojeni skromnosti neomajno stojijo v naših vrstah in za svoj prispevek skupnosti ne pričakujejo posebnega plačila in glasne pohvale.

Anton Samonik se je rodil leta 1893 kot sin zavedne Rekove družine, v kateri je bil že v otroških letih deležen koristne vzgoje tako v zasebnem kakor tudi v narodnem oziru. Idealov, ki so mu bili vsajeni v srce v mladosti, vse življenje ni zatajil, marveč jih je uspešno posredoval iudi svojim trem otrokom, ki jih je imel s svojo ženo Uršulo. Najstarejša hčerka živi danes v Ameriki, druga je knjigovodkinja pri Zvezi slovenskih zadrug v Celovcu, dočim je sin živinozdravnik v Škofičah.

Pokojni Rekov Tone se je izučil za čevljarja in so izdelki njegovih spretnih rok sloveli daleč preko občinskih mej. Po prvi svetovni vojni si je v Št. Jakobu sezidal lično hišico, v kateri je do zadnjega vladala prijetna harmonija med člani družine.

Poleg poklicnega dela in skrbi za družino je mnogo časa posvetil tudi narodu. V mladosti je bil član „Mladeniške zveze", to je fantovskega odseka šentjakobskega izobraževalnega društva, v katerem je sodeloval tudi kot tamburaš. Bil je tudi podporni član domače slovenske požarne brambe. Dokler mu je zdravje dopuščalo, smo ga videli na vseh naših prireditvah, pa tudi v času bolezni je z največjim zanimanjem spremljal našo narodno borbo ter bil ves čas naročnik Slovenskega vestnika. Vsa desetletja je prebiral Mohorjeve knjige in pozneje knjižni dar Slovenske prosvetne zveze.

Njegove vesele narave tudi težka bolezen ni mogla uničiti in se je še v zadnjem času rad pošalil, če je priložnost tako nanesla. V prejšnjih letih pa je bil sploh zelo rad vesel in smo ga radi videvali v naši družbi, saj je vedno znal najti kako veselo.

Ohranili ga bomo v spominu kot moža poštenja in požrtvovalnega dela. O njegovi priljubljenosti je pričal tudi pogreb, ki se ga je udeležilo toliko žalnih gostov, kot jih vidimo le redkokdaj.

Celovec

Na križišču Jergitsch- in Sterneckstrasse se je preteklo soboto primerila smrtna prometna nesreča. Šestdesetletni tesarski mojster Janez Malle iz Celovca je s svojim osebnim avtomobilom zavil iz Jergitschstrasse v Sterneckstrasse, kjer je zadel v natovorjen tovorni avto. Osebni avto je treščil v bližnji plot, pri čemer se je tesarski mojster tako hudo poškodoval, da je umrl na kraju nesreče. Njegova sopotnica Marija Zeiler si je pretresla možgane in oddrgnila kožo ter so jo morali z rešilnim avtom prepeljati v bolnišnico. Neka ženska, ki je šla v istem trenutku po cesti, je imela srečo, da se ni smrtno ponesrečila, ko jo je avto že oplaznil. Odnesla je le neznatne poškodbe. Značilno je, da se je primerila prav na tem kraju pred nekaj meseci usodna prometna nesreča, ki je zahtevala dve smrtni žrtvi.

Kotmara vas

Našemu Kristiju Leutschacherju se je preteklo soboto primerila huda delovna nesreča. Kopal je v gramozni jami, ko se je nad njim nenadoma sprostila gmota zmrznjenega kamenja in prsti ter mu padla na tilnik in ga nevarno poškodovala. Gmota mu je zlomila lobanjo in kakor domnevajo poškodovala tudi hrbtenico. Nezavestnega Kristija so prepeljali v bolnišnico. Želimo, da bi spretnim zdravnikom uspelo kmalo ozdraviti pri vseh nas priljubljenega vaščana.

SPD „Zarja" koraka pogumno po začrtani poti

Minulo nedeljo se je nad 60 društvenikov zbralo na občnem zboru Slovenskega prosvetnega društva „Zarja" v Železni Kapli. Za uvod je novoustanovljeni mešani pevski zbor društva lepo zapel nekaj ubranih pesmi, med temi tudi nam vsem prisrčno „Rož, Podjuna, Zila".

Iz društvenega poročila, ki je sledilo temu uvodu, smo videli, da je društvo v zadnjih letih marljivo delalo. Pred štirimi leti ustanovljeni moški pevski zbor je imel 9 pevskih koncertov in 4 snemanja za radio Celovec in Ljubljana. Skupno z združenimi podjunskimi zbori je nastopal na nadaljnih 9 koncertih na Koroškem in na 3 turnejah z 11 koncerti v Sloveniji; dvakrat pa je nastopil z njimi v radio Celovec, poleg tega je tudi dvakrat sodeloval v centralnem pevskem zboru SPZ.

Za te nastope je pevski zbor imel nad 200 vaj, kar je prepričljiv znak požrtvovalnosti zborovodje Vladimira Prušnika in pevcev, ko imajo nekateri po 2 uri daleč na vaje. Na dramskem področju društvo ni moglo zaznamovati takega razmaha, ker za društvene igre v dvoranah Železne Kaple skoraj ni bilo prostora. V zadnjem času je društvo pod režijo Francija Vavtija priredilo 2 igri, s tretjo pa bo nastopilo po Veliki noči. Društvo pa je tudi skrbelo za strokovno izobrazbo in med drugim priredilo 3 gospodinjske tečaje. Ko je dobilo potrebne prostore, si sedaj ureja svojo knjižnico.

Poleg lastnih prireditev je društvo omogočilo v Železni Kapli prireditve z nastopom Kluba koroških študentov iz Raven, Gorenjskega in Planinskega kvarteta ter gostovanje SPD „Peca" v Šmihelu in SPD „Edinost" iz Pliberka z dvema igrama. Na obisk pa je povabilo tudi združeni mešani pevski zbor iz Gur, poleg tega pa organiziralo predstave slovenskih umetniških filmov „Vesna" in „Tri zgodbe".

Ko sta navzoči tajnik SPZ in občni zbor izrekla aktivnim prosvetašem zahvalo za tako uspešno delo, je bil izvoljen nov društveni odbor iz vrst mlade generacije, ki mu predseduje Peter Kuhar. Občni zbor je zaključila živahna diskusija o najvažnejših prosvetnih in narodnih vprašanjih ter o nadaljnjem delu SPD „Zarja".

Vesti iz zgornje Zilje

Malokdaj se oglasimo iz slovenskih krajev med Bistrico in Brdom pri Šmohorju s kakim dopisom v našem listu. Tudi pri nas se dogaja vedno kaj novega, kar bi zanimalo širšo slovensko javnost na Koroškem. Tudi pri nas doživljamo vesele in žalostne dni ter imamo slične skrbi kot rojaki v ostalih krajih Koroške.

Koncem lanskega leta smo imeli precej porok, ob katerih so se glasile po naših vaseh starodavne slovenske pesmi in se odvijali pristni naši običaji, ki so ob takih priložnostih v navadi od nekdaj ter dajejo pečat naši slovenski svojstvenosti. Vrsto porok so zaključili Delharjev v Duleh, ki se je poročil z Rošpahovo hčerko in Janez Čmelič, Devčev v Ločah, ki si je izbral za življenjsko družico Rpulovo Roziko iz Velike vasi.

Letošnja zima brez snega je našim ljudem, ki gojijo ziljske težke konje, povzročila veliko škodo. Glavni zaslužek v zimskih mesecih predstavlja vožnja lesa iz planin. V tej zimi so mogli vozniki voziti les s planin komaj kakih štirinajst dni. V takem primeru pa cene še bolj pritiskajo navzdol, saj so cene za konje itak zelo nizke, da je izkupiček za pitanega vola ali kravo večji kot za lepega konja. Največ konj iz Zilje pokupijo še mesarji, posebno z Dunaja. Prej cvetoča konjereja je silno nazadovala in vedno bolj propada, avto in traktor izpodrivata lepe ziljske konje.

V zadnjih letih prihaja v poletnih mesecih vedno več tujcev v naše vasi. Ker so ljudje navezani tudi na najmanjši dobiček, si tudi prizadevajo, da privabijo čimveč letoviščarjev. V letu 1958 sta se vasi Pazrije in Loče oskrbeli z vodovodom. V Pazrijah imamo kar tri vodovode, kajti srednji, spodnji in zgornji del vasi so napeljali posebne vodovode. Pazrije, ki ležijo tik ob jezeru, so postale zadnja leta znano letovišče in sta prihajala v našo vas na letovišče več let tudi prezident republike dr. Schärf in podkancler dr. Pittermann.

Pred nedavnim je bila kolavdacija vodovoda, ki so si ga zgradili prebivalci vasi Loče. Štirinajst posestnikov je sklenilo napeljati iz Loške dobrave v vas vodovod, za katerega je bilo treba nad 1200 vodovodnih cevi. Deleže stroškov so razdelili po velikosti posestev, zemeljska dela pa so skupno izvedli v množičnem delu. Zgradili so dva bazena, v gotovini pa so morali odšteti za stroške nad 80.000 šilingov. Škoda je, da nimamo hidrantov v vasi, ki bi bili nujno potrebni v primeru požara.

Prebivalstvo je bilo razočarano, ko za napeljavo vodovoda ni dobilo nobene subvencije. Čudimo se temu, ker v mnogih drugih krajih dobivajo podpore za napeljavo vodovodov in za razne melioracije, pri nas pa se, kakor kaže, postopa z drugačnim merilom.

Naše dvojezične šole je obiskala tudi šolska komisija, ki jo je poslalo prosvetno ministrstvo. Komisija se je najprej zglasila v šoli v Melvičah, nato pa obiskala še šoli v Goričah in v Št. Štefanu. V slednji šoli je ugotovila, da jo obiskuje več ko dve tretjini slovenskih otrok, medtem ko uradni izkazi ne navajajo nobenega slovenskega šolarja.

Končno naj še omenimo, da so poslopji šole in župnišča v Melvičah obnovili in popravili vodovod. Tudi sosedje teh objektov so se priključili akciji razširitve vodovoda in se oskrbeli z zdravo pitno vodo.

Potujoči kino SPZ predvaja

slovenski umetniški film

TRI ZGODBE

v soboto, **dne 23. marca 1959**, ob 20.00 uri v **Št. Ilju ob Dravi** v gostilni pri Lederhasu.

Smrt koroškega rojaka. — Koncem februarja t. l. je v Vojniku pri Celju umrl koroški rojak J. Sodič, železničar v pokoju, ki je služboval v Celju, po upokojitvi pa živel v kraju svoje smrti. Pokojni je izviral iz Ledinc ter je dosegel starost 74 let. Zapušča ženo in hčerko, ki je zaposlena v Celju. Njegovi koroški rojaki so ga spremili na zadnji poti na pokopališče v Celje.

KOLEDAR

Petek, 20. marec: Feliks
Sobota, 21. marec: Benedikt
Nedelja, 22. marec: Nikolaj
Ponedeljek, 23. marec: Oton
Torek, 24. marec: Gabriel
Sreda, 25. marec: Mar. ozn.
Četrtek, 26. marec: Vel. čet.

ŽARKO PETAN:

Ošabni NAGELJ

„Vode," je zašepetala zlatolasa trobentica in žalostno povesila izsušene liste. „Vode, vode . . ."

Dobrosrčni zvonček je v zadregi zmajal z glavo in jo jel tolažiti.

„Ljubica, ne morem ti pomagati. Tudi sam sem grozno žejen. Za kapljico rose bi dal vse zaklade tega sveta." Sklonil se je k žalostni trobentici, jo nežno pobožal in nadaljeval: „Ne vem, kaj je z najino mlado prijateljico? Ko naju je včeraj dala v to pisano vazo, sem mislil, da bo poplava. Vsako uro je priskakljala v sobo in nama prilila sveže vode. Ali se še spominjaš, kako imenitno sva se počutila?"

„Da," je odvrnila trobentica. „Vendar je bilo v gozdu mnogo lepše. Nisem bila zaprta med štirimi stenami, košati hrast in vitka breza sta ljubeznivo pazila na sleherni moj migljaj v vetru, živela sem srečno v družbi stoterih cvetic, naužila sem se gorskega zraka, sonca in svobode. Tukaj pa mi danes še vode primanjkuje."

„Da," ji je padel v besedo zvonček. „Če ne bi bilo najine mlade prijateljice, ki naju je utrgala, se ne bi nikoli srečala. Cvetela bi daleč vsaksebi in tako tudi odcvetela."

Zdaj so se odprla vrata. V sobo je stopila osemletna deklica. V rokah je nosila rdeč nagelj, ki je ponosno dvigal glavo kakor kak odličnik. Dala ga je v vazo zraven trobentice in zvončka ter vzkliknila:

„Uboge cvetice, kako ste otožne! Ne, nisem pozabila na vas. Takoj vam bom prinesla zvrhano kanglico vode."

Nagelj se je v vazi udobno razkoračil ter potisnil zvončka in trobentico prav na rob. Pri tem je nejevoljno godel.

„Nezaslišana nesramnost! Saj to je navadno poljsko cvetje! In mene, potomca žlahtnega rodu, so postavili v takšno družčino! Hej vidva," se je obrnil do zvončka in trobentice, „prosim vaju, da se me ne dotikata."

„Brez skrbi, spoštovani gospodek! Prav nič naju ne mika vaša bližina," ga je zavrnil zvonček. „Sicer pa, če se ne motim sva bila midva prva tukaj. Če vam tukaj ni všeč, si poiščite primernejšo družbo."

„Smešno! Saj je vseeno, kdo je bil prvi tukaj, kajti jaz bom kaj kmalu zopet odšel."

„Kam pa ste namenjeni?" se je skromno oglasila trobentica.

„Jaz sem rojen za velike stvari. Vzgojili so me v zimskem vrtu, namenjen sem bil za okras kraljeve mize . . ."

„Kraljeve mize?" sta hkrati ponovila zvonček in trobentica.

„Kakopak, kraljeve mize, čeprav še sam nisem privolil v to. V mislih imam namreč še imenitnejše načrte. Rad bi potoval v tuje kraje in obiskal svoje bogate sorodnike, ki živijo v Južni Ameriki in Afriki. V tej zanikrni vasi ostanem le nekaj ur, da se odpočijem."

Nagelievo besedičenje je utonilo v curku vode; deklica je izpolnila svojo obljubo.

„Voda!" sta vzkliknila zvonček in trobentica. „Kako je to lepo!"

„Hudika!" je nezadovoljno zagodrnjal nagelj. „Saj to je navadna voda. Navajen sem, da me zalivajo z dišavami, kajti duh vode ni prijeten za kraljevo mizo. Hej, ne srkajta tako hlastno te vode! Tudi jaz sem žejen."

Zvonček in trobentica sta pozabila na svojega plemenitega soseda. Veselo sta čofotala po vodi in se na ves glas smejala. Pozno v noč sta utrujena zaspala. Prav nič ju ni motilo nageljevo pripovedovanje o sijajnem življenju, ki ga čaka na kraljevi mizi.

Naslednje jutro so se vsi trije zbudili v zaboju za smeti na cesti, kamor jih je vrgla hišna, ko je pospravljala sobo. Trobentica je ležala s pomoljenimi listi v zvončkovem objemu, medtem ko je domišljavi nagelj padel na dno v staro konzervno škatlo.

Ko so mimo zaboja hiteli v šolo otroci, se je sosedov Mladen ustavil in dejal:

„Kako lepo cvetje!"

Pobral je zvonček in trobentico ter ju vtaknil v gumbnico, nagelj pa je čemerno čepel v smrdljivi škatli in zaman čakal, da ga odnesejo na kraljevo mizo.

KOBILICA in *mravlja*

Neke jeseni je mravlja spravljala v shrambo zadnje zaloge hrane, ki si jo je nabrala za hude zimske dni. Tedaj je prišla mimo lačna kobilica in jo prosila, če ima kaj za pod zob.

„Kaj pa si počela v toplih poletnih dneh, ko sem zbirala jaz zrnje za zimo?" jo je vprašala pridna mravlja.

„Pela in godla sem vse dni," je odvrnila kobilica.

„No prav. Če si vse poletje prepevala, potem pa še vso zimo prepleši," je rekla mravlja, odšla v svojo hišo ter trdo zaprla vrata.

VICTOR HUGO:

Krastača

Bilo je o mraku. Nebo se je po nevihti jasnilo in blestelo v čistejši in svetlejši sinjini. Po vijugasti in blatni poti se je premikala krastača. Gledala je nebo še vlažno od komaj minulega dežja, orosene liste in bežeče rožnate oblake . . . V trenutku, ko je dan že skoraj umiral, je tudi ščinkovec pel tišje. Mir je bil v višavah in na zemlji.

Tam mimo je šel možakar. Videl je gnusno žival ter jo poteptal z nogo. Bil je surov in divji. Šla je mimo mlada žena in ko je ugledala krastačo, ji je prestrašena zabodla dežnikovo konico v oko. Za njo so prišli štirje lepi, brezskrbni in veseli dečki. Vsak izmed njih je imel mater. Vračali so se iz šole, doma pa so jih čakali starši.

— Joj, kako grda žival! — so rekli.

Krastača je odskakovala po kamniti poti in zaman iskala teme, noči. Štirje paglavci pa so jo zbadali, tepli, drezali so vanjo. Žival je imela eno nogo prelomljeno in eno oko iztaknjeno, na ustih polno pene, bila je vsa krvava, vendar še živa. Dečki pa so se sklonjeni, opazovaje vsak njen najmanjši gib, smejali, kakor bi bili prav srečni.

— Poglej, Peter, kako še vedno poskakuje!

— Hugo, poslušaj, vzemimo kamen in jo pokončajmo. Njegovi ročici sta s težavo dvigali težak kamen, on pa je, zagorel v obraz, z žilami napetimi od napora, pomagaje si s koleni, dospel do krastače in se ustavil tam z odprtimi usti, ne da bi trenil z očesom.

— Ena . . . dve . . .

Nenadoma pa je ugledal voz, ki se je počasi bližal in katerega je vlekel reven, truden in siromašen osel.

Prenapolnjen voziček je škripal, ko je drsel čez brazde, ki so jih kolesa začrtala. Voznik je kričal: „Hurra" in udarjal z bičem po ubogi živali, ki je nadaljevala svojo pot in hropla med vpitjem in udarci.

Pot je tam šla navzdol, zato je vsa teža vozička padala na osla. Po trudapolnem dnevu je bil hlev še daleč, žival pa je bila trudna, do kraja utrujena. Dečki so videli in enoglasno zaklicali:

— Ne gani se s kamnom! Voz bo šel čez krastačo, lepše bo tako.

Dečki so čakali in široko odpirali svetle, smejoče oči, negibni in tihi. Osel se je bližal z vso težavo in sklanjal glavo. Na tleh je ugledal okrvavljeno krastačo in, ta revna žival, se je sklonil k njej, ki je bila še bolj trudna, polomljena, skoraj mrtva. Kakor bi jo razumel . . . Zbral je svoje skoraj ugasle moči, nategnil vrat, se uprl na šibke noge. Na obdrgnjenih mišicah so se napele vrvi, dvignil je tovor, ostro je zaškripalo in kolo je zavozilo v stran, osel pa je počasi nadaljeval svojo pot in pustil za seboj nedotaknjeno krastačo in osuple, začudene dečke.

Prevedla Marta Filli

MARTA:

Če Andreja joka

Če Andreja joka,
žalostne igrače
v kotu se tiščijo:
punčke — kot da spijo,
zajček nič ne skače
in medvedek stoka.

Če Andreja joka,
mamica jo kara,
sončece se skrije,
muca — kot da ni je,
nihče več ne mara
sitnega otroka.

Podgana se ženi

(KITAJSKA PRAVLJICA)

Stara podgana je imela hčerko. Njena najbolj vroča želja je bila, da bi hčerko poročila z najmogočnejšim bitjem na svetu. Zato je šla k mesecu, ki ga je imela za vsemogočnega. Ta pa ji je rekel:

„Nisem jaz najmogočnejši; megla me večkrat zakrije — a je ne morem prepoditi."

Tedaj se je podgana napotila k megli, zakaj ta je bila očitno mogočnejša kakor mesec. Toda megla ji je pokazala v daljavo:

„Veter je mogočnejši; kadar zapiha in me razpodi se ne morem upirati."

Podgana je poiskala veter, ta pa ji je zašepetal:

„Stolp mi je napoti, skozenj ne morem."

Stolp je mrko in grozeče pogledal na malo žival in potožil:

„Res trdno stojim in nič mi ne more vihar, a ve podgane mi vedno bolj spodjedate temelje in nekega dne se bom zrušil!"

Tedaj je podgana videla, da se mora podgana poročiti samo s sebi enakim. Vrnila se je domov in svojo hčerko omožila s sosedovim sinom.

Kje ste, Lamutovi?

24 Anton Ingolič

Čeprav mi je vse mogoče rojilo po glavi, mi je vendar čas potekal počasi, zelo počasi. Tudi drugim.

Spet sporočilo: „Reševalna dela potekajo brez zaprek, rov je že zazidan, ogenj dokončno zajezen, še malo potrpljenja in prišli bomo tudi mi na vrsto."

„Kaj je z rudarji nad nami? Tega ne povedo."

Vendar je napetost popuščala. Nekateri so posedli na tla ali se spravili na vagončke. Tudi jaz sem splezal na premog. Pogled z vagončka je bil bolj nenavaden: črne postave, sekajoči prameni luči in obrazi, kakšni obrazi! Umazani, črni, mrki, nestrpni! Če bi jih videl pred letom, dvema, me nihče ne bi bil spravil v jamo.

„Antek! Antek!"

Zares, bil je naš Poljak, ki se je spustil s sosednjega vagončka.

„Ti si, Marko? Hudičevo, kaj?"

Zdaj sem moral govoriti tudi jaz: o požaru zgoraj, o ponesrečenih, o čakajočih pred izhodom.

„Antek, pojdiva po suknjiče in po južino!" sem predložil nazadnje.

„Da bi šla po suknjiče in južino?"

„Zakaj ne?"

„Kaj, če medtem pride dvigalo?"

„V prvi skupini ne bova. Ne vidiš, koliko se jih tišči tam okoli?"

„Prav imaš, hladno je in lačen sem, pošteno lačen!"

Šla sva. To je bila tvegana pot, česar se jaz nisem v toliki meri zavedal kot Antek. Vsakih pet, šest korakov sva obstala in prisluhnila. Slišati ni bilo ničesar razen hrušča tam od šahta. Kmalu ga nisva več slišala, hodila sva po gluhi temi. Sama. Z nama le senci, ki sta se lomili na opornikih. Za trenutke sem čul, kako mi je bilo srce. Zdelo se mi je celo, da sem čul tudi Antkovo srce. Hodila sva čedalje hitreje, nazadnje sva se spustila v dir. Na odkopu je bilo vse, kot smo pustili. Pograbila sva suknje in torbe ter jo udarila nazaj.

Še vedno so čakali.

„Huber! Huber!" sva klicala na vse strani.

Spravila sva se na vagonček, nekaj časa še klicala Huberja, potem pa se lotila malice. Ko sem se najedel vsega dobrega in napil kave, me je prevzel tak spanec, da sem se komaj še držal pokonci. Čeprav sem si govoril, da čas ni primeren za spanje, so mi oči zlezle skupaj in zaspal sem, ne da bi sam vedel kdaj.

Zdramil me je šele strašen trušč. Kakor da se podira rov, kakor da je vsega konec. V migetajočih lučeh in sekajočih prameniih sem zagledal črne postave, ki so se divje prerivale proti jašku. Spustil sem se z vagončka. Vsakdo je hotel prvi v dvigalo. Čeprav sem bil velik in vitek, nisem mogel naprej. Dvigalo je hušknilo navzgor brez mene. Najprej jezni kriki, nato napeto čakanje, dokler se dvigalo ni vrnilo. Še trikrat je šinilo brez mene navzgor. Slednjič sem se le preril vanj. Kako blagodejen je bil njegov navadno tako zoprni trušč in ropot! Že smo zdrveli mimo obzorja, kjer je prišlo do nesreče, še malo in planili smo iz dvigala, kot da nam gori za petami. Zunaj je bila že noč. Tam onstran ograje se je trlo žensk in otrok. Opotekel sem se proti številnim rokam, ki so molele sem od ograje.

„Marko, Marko!"

Šele ob radostnem klicu tete Jere sem spet začutil tla pod seboj. Še preden sem se dodobra ogledal, so me objele njene drobne in tako dobre roke.

Teta Jera, moja druga mati! Hvala za pozdrav, za ljubezen, za Miklavževo darilo!

„Kje je stric?"

„V bolnišnico so ga odpeljali. Ni opečen, ni ožgan, nadihal pa se je plina. Ne bo hudega, ni hotel v bolnišnico, pa ga niso nič vprašali, kar v voz so ga položili in odpeljali. Fanta moja, kaj sem pretrpela, kaj sem prestala! Joj, joj!"

V kratkem sem izvedel vse: osem rudarjev je mrtvih, eden hudo ranjen, kakim desetim bodo izprali želodec, štiri pa pogrešajo, le-ti so najbrž ostali v rovu, ki so ga zazidali.

„Joj, joj, take nesreče še ni bilo! Nam tu zunaj je bilo hudo, kako je bilo šele vam tam spodaj!"

V koloniji so bili še vsi pokonci, čeprav je bilo že pozno, blizu polnoči. Kdo bo pri taki nesreči spal? S teto sva bila samo toliko doma, da sem spil skodelo mleka in pojedel kos kruha, nato sva takoj odšla v bolnišnico. Toda niso naju pustili k stricu; nisva pa odšla, preden nama niso povedali, da zanj ni nikake nevarnosti in da bo prišel domov že naslednji dan. Počasi sva se vračala. Iz dveh stanovanj v rudarski koloniji se je oglašalo pretresljivo jokanje. Toda tovarniški dimniki so brezčutno štrleli v mrzlo decembrsko nebo in iz njih se je valil črni dim, kot da se ni nič zgodilo. Samo v naši jami je delo počivalo, drugod je teklo neovirano dalje. Gospodje morajo vendar zaslužiti, škoda je za vsak šiht, za vsako uro! Bridko sem čutil, kako brezpomemben sem spričo teh visokih dimnikov in sajastih poslopij, iz katerih je prihajalo brnenje in ropotanje neštetih strojev.

„Kolikokrat sem že prosila Ivana, naj pusti jamo," je teta zavzdihnila, „naj si najde drugo delo. Morda ga je zdaj izučilo!"

Pa ga ni.

Stric je prišel drugi dan že sredi dopoldneva; bil je nekoliko bled v obraz, veh-

ZA GOSPODINJO IN DOM

Vrtni kolobar

Če hočemo pravilno kolobariti, moramo vrt razdeliti na tri enake površine, na tako imenovane poljine. Prvo poljino gnojimo s hlevskim gnojem (4 q na en ar): nanjo sejemo ali sadimo zeleniadnice ali druge vrtnine, ki so hvaležne za organski dušik, torej razne kapusnice, n. pr. zelje, ohrovt, cvetačo, kolerabo, izvzemši brstični kapus (popčar), ki ne mara gnoja. Sem sejemo ali sadimo tudi razne solate, špinače, kakor tudi kumare, buče, dinje, lubenice in zgodnji krompir. Slednjemu nudimo, dasi smo gnojili z gnojem, še patentkah (2 kg na en ar).

Na drugo poljino pa ne damo gnoja, kvečjemu kompost k paradižniku in papriki, marveč gnojila. Že jeseni ali vsaj pozimi trosimo na en ar 3 do 6 kg žlindre, 2 do 4 kg nitramoncala in 4 do 5 kg 40 % kalijeve soli. Ako nismo mogli gnojiti jeseni, ko smo vrt za zimo prekopavali, tedaj trosimo rano spomladi namesto fosfatno žlindro 2 do 3 kg na en ar superfosfata, 1,5 do 2 kg na en ar amonijevega sulfata in namesto 40 % kalijeve soli 2 do 3 kg na en ar patentkalija. Na tako gnojeno poljino sejemo ali sadimo korenjček, peso, redkev, zeleno, peteršilj, papriko, paradižnik, jajčevec, brstični kapus ter razne dišavnice (kugnojenje na tretji poljini po zahtevnosti posameznih zelenjadnic.

Če imamo mnogo gnoja, tedaj kolobarimo le na dveh poljinah. Prvo gnojimo z gnojem, drugo z gnojili. Na prvi poljini pridelujemo kapusnice, solatnice, skratka listnate rastline, potem plodovke in morebiti še fižol prekljar. Ta prenaša zelo dobro gnoj, saj vemo iz izkušenj, da je visok fižol stročnik najbolj rodoviten na zeljnikih, ki so, kakor je znano, pregnojeni. Na drugo poljino pridejo ostale zelenjadnice, torej lukovke in korenovke ter kuhinjska zelišča.

Zelenjadne trajnice, kakor so beluš, artičoka, rabarbara, pehtran in druga trajna zelišča ne sodijo v redni kolobar, ker ostanejo na svoje mmestu nad tri leta. Te gojimo na posebni gredi izven kolobarja, ki ji pravimo izločina. Na izločini so tudi vrtne jagode.

V kolobarju je zaporedje rastlin odvisno od zmožnosti izkoriščanja talnih hranil. Zanimivo je namreč, da izkoriščajo nekatere hinjska zelišča). Korenovkam, ki tvorijo v zemlji omesenele korene, nudimo manj dušikovih hranil, zato pa več kalijevih, obratno nudimo plodovkam, torej zelenjadnicam, ki tvorijo užitne plodove (paradižnik), več dušikovih in fosfornih hranil. Njihovim dodatnim potrebam pa ugodimo poleti, torej med rastjo, z ustreznimi, lahko topljivimi gnojili, ki jih trosimo kar pod liste.

Na tretjo poljino sadimo stročnice (sočivje), torej fižol, grah in bob ter lukovke, zlasti čebulo, česen, srebrnjak, kozjak in šalotko. Stročnice so sposobne, ker živijo v sožitju s koreninskimi bakterijami, izkoriščati zračni dušik, zato jim nudimo dušikova gnojila le v nežni mladosti, ko se na koreninah še niso razvile bakterije, ki izkoriščajo dušik. Fižol in grah dobita torej že pred prvim okopavanjem manjšo količino nitramoncala (0,75 kg na en ar). Ker pa tvorijo v zrnju večje količine beljakovin, radijo predvsem fosfor, ki ga damo stročnicam v obliki superfosfata (3 kg na en ar). Vsa drugačna je zadeva z lukovkami. Te zahtevajo zlasti kalij, ki ga potrebujejo pri tvorbi sladkorja. Kalij zmanjša tem rastlinam ostrino in izboljšuje okus. Čebulici prija prvenstveno patentkali (3 kg na en ar). Torej se ravna hrano še tam, kjer je druge ne morejo več. Tako najde oves v izčrpani zemlji še dovolj hrane, ko je je za pšenico že davno premalo. Nekaj podobnega velja tudi za zelenjadnice. Lastnost, da so rastline bolj ali manj sposobne izkoriščati talno hrano, imenujemo prisvojljivost. Slabo prisvojljivim zelenjadnicam, kakor so zelje, cvetača ali kolerabica, moramo dati več hrane in v laže topljivi obliki kakor dobro prisvojljivim, recimo korenčku, pesi ali popčarju. Prisvojljivost se pa poveča, kakor hitro hrano menjamo; tako n. pr. uspevajo kumare dosti bolje, če jih zalivamo nekaj časa z gnojnico, potem zopet z zalivki iz gnojil, nato s povrelico kozjaka ali kravjaka, potem menjamo amonijeva gnojila z nitratnimi itd. Torej je enostransko gnojenje škodljivo, zlasti pa tedaj, če gnojila slabšajo godnostno (strukturno) stanje tal, kakor to dela straniščnik. Od tod neuspeh na šolskih vrtovih, ki so stalno gnojeni s straniščnikom. Značilno je, da so mnoge zelenjadnice, kakor so solata, visoki fižol, kumare, zgodnji krompir ter zelje, zelo potratne in da uspevajo le tedaj zelo dobro, če jih tako rekoč pitamo z gnojili. Zato pa prenašajo vsakoletno gnojenje in lahko ostanejo dolga leta na istem mestu (zeljniki), ne da bi zaradi tega pridelki pojemali (krompir). Za njih kolobarjenje ni nujno, vsaj dokler se ne pojavijo močneje bolezni in škodljivci; glavno je, da jim nudimo dovolj hrane, zlasti s hlevskim gnojem.

(Po „Sodobnem gospodinjstvu")

PRAKTIČNI NASVETI

Tudi sesalnik zahteva nego

Vrečko za prah moramo redno prazniti in iztepsti iz nje vselej ves prah. Kovinske cevi večkrat izpihamo, hitro opravimo to z zračno črpalko za kolo.

Bela vrata

ostanejo dalj bela in nepokvarjena, če namažemo najbolj izpostavljene dele z brezbarvnim voskom. Tanka prevleka varuje vrata pred umazanijo in obrabo.

Vitaminizirana hrana

Za to je primerna zlasti zelo sladka marmelada, ki drugače tudi ne prija vsakemu. Primešamo ji na drobne koščke narezano jabolko, limono ali pomarančo. Dobro premešamo in pustimo nekaj časa, da se marmelada navzame novega okusa. Poskusite. Spomladi pa uporabite v ta namen predvsem jagodičevje.

O SIRU

Sir se dobi z zasirjenjem neposnetega ali posnetega mleka, smetane ali mešanice navedenih tekočin s siriščem ali kislino. Sirišče pridobivajo iz telečjih in ovčjih želodcev. Bistvena vsebina sirišča je koagulaza, ki strjuje mlečno beljakovino. V mleku sta glavni sestavini (mlečna beljakovina-kazein in maščoba) razpršeni v obliki drobnih delcev v vodi. Pod vplivom koagulaze pa se ti drobni delci združijo v večje in se končno odločijo od sirotke v obliki strnjenine, podobno kot pri skisanem mleku.

Mleko se zasiri v velikih sodih, ki se lahko ogrevajo. Predno dodajo mleku sirišče, ga segrejejo na 15 do 30° C, kar zavisi od vrste sira. Ko postane strnjenina dovolj trda, sirotko odcedijo, strnjenino pa stiskajo in valjajo. Z močnim stiskanjem dobijo trdi, z manjšim stiskanjem pa mehki sir. Maso dajo nato v kalupe, katerih dno je preluknjano in obloženo s krpami iz redke bombažne ali lanene tkanine. Tu se odceja preostala sirotka. Pred tem pa še dodajajo siru kulture vrenja (razne vrste plesnivk) in ga nasolijo. Potem ko sir oblikujejo, ga sušijo na temperaturi 7 do 8 ° C in ga pustijo zoreti v kleteh, kjer vzdržujejo določeno vlago in temperaturo, različno za vsako vrsto sira. Zorenje traja neenako dolgo, kar zavisi od vrste in količine sira; mehki sir dozori prej kot trdi. Medtem ko je n. pr. francoski bric zrel že v štirih tednih, rabi gorgonzola preko pol leta, ementaler okrog eno leto in parmezan okrog štiri leta za popolno zrelost. Ta potek zavisi od vrste glivic, ki se dodajo siru. Od celotne obdelave zasirjenega mleka, zlasti pa od vrste glivic, ki so pomagale pri dozorevanju, izvira njegov specifičen okus in aroma.

Poleg sira, pridobljenega s siriščem, pa imamo še mehke vrste sira, ki se dobijo s kislino kot n. pr. skuta in srbski kajmak.

Slabše vrste sira izdelujejo iz kislega, boljše pa iz sladkega mleka. Od vrste uporabljenega mleka je odvisna tudi količina maščobe v siru. Če sirijo neposneto mleko, potem dobijo polnomastni sir (ementaler, gryere), če pa posneto mleko, dobijo suhi sir. Zelo masten sir delajo iz mešanice neposnetega mleka in smetane, polnomasten sir pa iz mešanice neposnetega in posnetega mleka (trapist). Sir izdelujejo iz kravjega (edam, stilton), kozjega (chevre) in ovčjega mleka roquefort, liptauer, kačkaval).

ZDRAVSTVENI KOTIČEK

Če otrok joka ponoči

Vzrok za otrokovo nervozno nespečnost, za jokanje ponoči je treba pogosto iskati v odnosu staršev do otroka. Izkušnje nas uče, da je mnogim otrokom vsaj v najnežnejši dobi za miren spanec potreben kak zajček ali medvedek ali kaj podobnega, kar pediater prof. dr. Avčin imenuje „ninico". Taka ninica je pogosto znak, da otrok v svojem okolju ni v zadostni meri deležen ljubezni in nežnosti ter zato raje navezuje svoja čustva na razne igrače ali živali kakor na ljudi.

Da otrok preneha jokati, kadar se mu približate, da zagotavlja, da ne bo več jokal in da prosi za posodico, čeprav je nato ne uporabi, je znak, da je otrok v strahovni nervozi bodisi zaradi karanja ali kaznovanja, posebno še iz časa, ko je bolehal za vnetjem mehurja.

Otroku je potrebna prijaznost, vedrost, razumevanje, prizanašanje, da bo dobil potreben občutek osebne gotovosti in ponovno zaupanje v svoje starše, potem sem prepričan, da bo minila tudi vsa nevšečnost zaradi njegove nespečnosti.

Otrok se mora notranje sprostiti, izgubiti mora tisto bojazen in strah, ki je posledica dosedanjih odnosov do njega.

Obadva, oče in mati, bodita ljubezniva in nežna z njim, otrok bo postal tako gotovejši in se bo v bodoče veliko laže prilagodil svojemu okolju in vsakokratnim situacijam.

Tesna povezanost, zgrajena na zaupanju in nežnosti med starši in otroki, je temelj osebnosti in značaja bodočega zdravega človeka in osnovni pogoj za zdravljenje oziroma preprečevanje najrazličnejših nervoz in duševnih motenj, posebno strahovnih nervoz z vsemi njihovimi posledicami in vzroki.

dr. D. R.

---

dar o tem, da bi pustil delo v jami, ni hotel niti slišati.

„Hudičevo je res bilo," je govoril v svojem in pravzaprav tudi v mojem imenu, „ampak da ne bi več šel v jamo? Ne! Slišal sem, da bodo nam, ki smo se nažrli plina, dali teden ali dva dopusta. Prilegel se bo, potem bomo šli spet pogledat, kako je spodaj."

Tako je govoril stric, čeprav je delal v neposredni bližini tistega rova, v katerem je prišlo do eksplozije. Komajda se je še privlekel do dvigala. Tam se je zgrudil in obležal. Šele zgoraj je prišel spet k sebi.

„Domov grem in te pustim tu samega," je zagrozila teta.

„Šla bova skupaj," se ji je nasmehnil stric.

„Bova kmalu šla?"

„Ne vem, kdaj bova šla, a to vem, da tu ne bova ostala." Zamislil se je. „Če se mi kaj pripeti, je res bolje, da sem doma. Zaradi tebe, Jera."

O tem je moral premišljati v bolnišnici.

Proti večeru smo izvedeli, da je med mrtvimi tudi Jernej Plavec iz Podloga. Na videz sem ga poznal, bil je odpuščen z očetom vred, v Westfalijo je prišel že konec triindvajsetega, družina pa je prišla za njim nekaj mesecev pozneje. Sprva je delal nekje v bližini, v Eibisfeld je prišel šele konec pomladi. Že nekajkrat je pisal v Podlog, v Razdrto in Hrastje, če bi ga vzeli, a so vselej zavrnili njegovo prošnjo. Zajeli so ga plameni in našli so le črno, zoglenelo truplo.

Ponesrečene rudarje so pokopali istega dne. Na pogrebu so bili ne samo rudarji iz našega revirja, pripeljali so se tudi od drugod: Mnoga rudarska društva so prišla z godbami, pevskimi zbori in zastavami. Izvedel sem, da so prišli tudi slovenski pevci. S stricem sva se jim pridružila. Seveda so se pogreba udeležili tudi drugi ljudje, celo uradniki in sam direktor našega revirja z inženirji. Govor se je vrstil za govorom, nemški in poljski, samo slovenski ni nihče spregovoril. Zakaj ni Amona, sem obžaloval, Amon bi povedal, da bi jokali še tisti, ki ne razumejo slovenski.

Naslednji dan sem šel spet v jamo. Tisti dan in še nekaj dni mi je bilo zares tesno, vsak ropot, vsak šum nas je zbegal. Toda kmalu je bilo spet kot prej.

Dober teden dni po nesreči sem dobil pismo od doma. Bil je odgovor na moje prvo pismo iz Westfalije in na mojo prvo pošiljko westfalskih prihrankov. Pismo je bilo kratko, a povedalo je več kot mnoga prejšnja.

Ljubi brat!

Zelo smo se začudili, da sta z očetom šla še dalje od nas, namesto da bi prišla bliže. Na Strmcu je zmerom bolj pusto. Še jaz bom šla od hiše. Sem že rekla materi. Pa so rekli, da bodo šli tudi oni. Kaj hočejo na Strmcu sami s Pepčkom? Ali ne bi bilo res najbolje, da bi še mi trije zapustili Strmec? Tam, kjer sta zdaj z očetom, čeprav je daleč, sta tudi teta Jera in stric Ivan. In če se bolje zasluži, zakaj ne bi še mi prišli za Vama? Mati so vedno bolj tihi ali pa sitnarijo od jutra do večera. Danes je Miklavževo, pa nisva s Pepčkom prav nič našla v čevljih. To se je zgodilo prvič. Mati so pozabili. Ko sem jih spomnila, so se izgovarjali, češ da je Miklavž najbrž obšel našo hišo in lahko še zmerom pride. Sredi dopoldneva so dejali, naj pogledava še enkrat pod posteljo. In res, našla sva orehov in suhih hrušk pa vsak po en stotak. „Kaj pa šiba?" je vprašal Pepček. „Parkelj jo je poslal očetu in Marku!"

Ljubi brat, pregovori očeta, naj nas pokliče k sebi, da ne bomo več tako sami!

Tebe, očeta pa teto Jero in strica Ivana pozdravljajo vsi domači.

Mati, Štefka in Pepček

Torej ne nazaj na Strmec, marveč Strmec naj se preseli sem, kjer je več kruha? Kolikor dalje sem obračal to misel v svoji glavi, toliko pravilnejša se mi je zdela. Takšnega zaslužka v Podlogu še dolgo, dolgo ne bo, takšnega življenja, kot bi ga živeli tu, nismo in ne bi živeli na Strmcu nikoli! Če bi bili vsi skupaj, nam ne bi bilo hudo.

Seveda sem se takoj streznil: najprej je treba najti očeta in ga odvrniti od Molanke. Tega Štefka ne ve, tudi mati ne.

Prosil sem strica, ki je bil še vedno na dopustu, naj se odpelje na poizvedovanje.

„Saj res," se je naravnost razveselil moje prošnje, „zakaj ne bi obiskal rojake in znance, zakaj ne bi pogledal, kako je drugod? Lahko bi se bilo zgodilo, da bi se črvi že gostili z menoj."

Vrnil se je čez štiri dni. Mnogo je imel povedati o znancih in sploh o rojakih; očeta ni našel, naletel pa je na skupino rudarjev, ki je prišla iz Köflacha. Le-ti so povedali, da je moj oče sprva res menil z njimi, da pa si je v zadnjem trenutku premislil. Če ni šel v Belgijo, je v Franciji. To je vse, kar je izvedel.

„Falot, skril se je, da ga ne bi našli!" je končal.

„V Belgijo ali Francijo?!" sem vzkliknil razočarano.

„Jaz bi rekla, da je v Franciji, tam, kot sem čula, lahko živijo tudi neporočeni, kot da so poročeni. Tja sta šla, pujsa."

„Tudi jaz bi rekel, da sta tam. Pravijo, da je na Francoskem življenje cenejše kot v Belgiji. Tudi od tu so že začeli odhajati v francoske rudnike."

„V Francijo grem!" sem kriknil.

„Kako ga hočeš najti tam?" se mi je zasmejal stric. „Vsa severna Francija je polna rudnikov, premogovih in železnih. Leta in leta lahko hodiš iz rudnika v rudnik in ga še ne boš našel."

(Se nadaljuje)

Mihail Zoščenko:

Neverni Tomaž

Tri leta ni dobil Foma Krjukov od svojega sina nobene vesti, nenadoma pa: prosim lepo, Foma Petrovič, tu imate od svojega sina iz Moskve pet celih rubljev!

Glej! glej! si je mislil Foma, ko si je ogledoval sporočilo s pošte. Kakšen drug sin bi poslal morda tri rublje — in konec! Tale pa kar pet celih rubljev! Pri takšnih dohodkih pač lahko en rubelj zapijemo!

Foma Krjukov se je okopal, oblekel svežo srajco, popil pol steklenice doma pečenega žganja in se odpeljal na pošto po denar.

Glej ga no, si je mislil Moma med potjo, pet celih rubljev! Kaj vse doživiš na tem svetu!... Carjev ni več. Ljudje pravijo, da imajo zdaj kmetje oblast. Morda pa moj sin vlada nad vso državo! kar pet celih rubljev pošilja svojemu staremu očetu!

Foma je prišel na pošto in potisnil uradniku pri linici sporočilo.

„Denar", pravi, „denar dobim. Od sina iz Moskve!"

Poštni uradnik je pobrskal po papirjih in položil pol červonca pred Fomo.

„Tako?" je dejal Foma. Pisma pa mi sin ni napisal?"

Poštni uradnik pa mu ni odgovoril, temveč se je oddaljil od linice.

Nič ni pisal, si je mislil Foma. Morda pa bo še pozneje pisal. No ja, saj lahko malo počakam; samo da jo tako rekoč denar tu!

Vzel je bankovec, ga z občudovanjem ogledoval in nenadoma udaril s pestjo po linici.

„Hej, ti, očka!" je zavpil. „Kakšen denar pa si mi dal? Le poglej!"

„Nov denar," mu je odgovoril uradnik čemerno.

„Nov?" je nejeverno ponovil Foma. „Morda pa tale novi denar sploh ni pravi. Misliš, da lahko pripitemu človeku vse podtakneš? Kje pa je vodni žig, ha?"

Foma si je ogledoval bankovec proti luči in ga dolgo sukal v rokah.

„No!" je dejal nenadoma začudeno. „Kdo pa je tale? Tale na sliki?... Ali ni tole kmet?... Sapramiš, kmet je! Torej ljudje vendar ne lažejo! Resnični kmet na bankovcu!..."

Foma je pristopil še enkrat k linici. „Očka," je dejal, „kdo pa je tale tukaj na sliki? Oprostite, no!..."

„Pojdi k vragu!" je zagodrnjal uradnik. Potem si je kmeta ogledal in dejal reže: „Kmet je na sliki! Ti, tvoje veličanstvo, je na sliki namesto carja! Razumeš?"

„Jejhata!" je dejal Foma. „Kmet? Ampak, očka, kako pa je to mogoče? Saj nič ne vem o tem! In saj nič ne vladam!"

Uradnik se je zasmejal. „No, pojdi že, pojdi!" je dejal in si nataknil ponovno svoj čemerni obraz. „Nikar se ne potikaj tod okoli!"

Foma je še malo brbljal, užaljeno gledal redkobesednega uradnika in odšel.

Jejhata, kdo bi si mislil? — je razmišljal. Carska čast! In takoj se je hotel o tem prepričati...

Ustavil se je pred postajo, privezal svojega konja za plot in stopil v čakalnico. Bila je prazna. Samo ob vratih je spal neki možakar z vrečo pod glavo.

Foma si je kupil za dve kopejki sončničnih semen, stopil k spečemu in zavpil:

„Hej, zaspane, zlezi s klopi! Sesti hočem!"

Možakar je odprl oči, prestrašeno pogledal Fomo in brž sedel. Foma je sedel k njemu, odrinil vrečo in pričel žvečiti sončnično semenje in v velikem loku pljuvati po čakalnici.

Nak, ne lažejo! si je mislil. Občutiti je spoštovanje. Bojijo se me! Ubogajo!... Prej si za kaj takega dobil po gobcu.

Vstal je in pričel zadovoljno hoditi po čakalnici. Nato je stopil k blagajni in vtaknil glavo skozi linico.

„Kam?" je vprašal blagajnik.

„Kaj se pravi: kam?"

„Vozovnico za kam, osel!"

„Oh! Nikamor!" je odgovoril Foma brezbrižno in si z zanimanjem ogledoval blagajnikovo sobico. „Saj smem gledati, mar ne?"

„Če se nikamor ne pelješ, ti ni treba tu noter vtikati svojega gobca!"

„Gobca?" je dejal Foma užaljeno. „S kom pa govoriš, he?"

„Uh, ti pijani gobec!" je odgovoril jezno blagajnik. „Kako nesramno zija skozi linico! Hudič usrani!"

Foma je naglo vtaknil glavo še enkrat skozi linico, pljunil blagajniku v sredo obraza in stekel proti izhodu. Prijeli so ga, ko je odvezoval konja. Skušal se je s silo iztrgati, stražarja je celo vgriznil v lice; toda nič ni pomagalo, odvlekli so ga k predstojniku.

Tukaj se je Foma zaman trudil, da bi pojasnil svoje stališče. Razburjeno je krilil z rokami, vedno znova jemal iz žepa svoj bankovec in ga ponujal predstojniku, češ naj si ga natačneje ogleda. Predstojnik pa je namakal svoje pero vsak hip v črnilnik in pisal zapisnik o dejanski razžalitvi blagajnika in stražarja pri opravljanju službene dolžnosti. In tudi o tem, da je Foma, očito v pijanem stanju, jedel v zaprtem prostoru in pljuval lupine po tleh.

Foma se je na zapisnik podkrižal in globoko vzdihujoč in majaje z glavo zapustil sobo. Odvezal je svojega konja, sedel na voz, vzel še enkrat bankovec v roke in ga natanko ogledoval. Potem je razočarano odmahnil z roko. „Uh, lažejo hudiči".

CAMUSOVE MISLI

Zavest, da si pametnejši od vseh drugih, je ničeva spričo dejstva, da jo nič koliko bedakov deli s teboj.

*

Če si veliko razmišljal o človeku, se zgodi, da se ti stoži po opicah. Te vsaj zahrbtne niso.

*

Če nimaš značaja, moraš imeti vsaj metodo.

*

Prednost vseh velikih živali je, da s svojimi razpoloženji kraljujejo nad drugimi.

*

Zmerom se mi je zdelo, da ima naše mesto dve strasti: greh in ideje. Bodočim zgodovinarjem bo za oznako modernega človeka zadostoval en sam stavek: grešil je in bral časopise.

*

Od nekdaj me je silila na smeh lakomnost, ki je v naši družbi namesto častihlepja.

*

Človek je že tak, dvoličen: ne more ljubiti, ne da bi ljubil samega sebe.

*

So ljudje, katerih vera je, da oproste vse žalitve, pozabijo jih pa nikoli.

*

Smrt je samotna, sužnost množična.

*

Saj veste, kaj je očarljivost: če ti odgovore z „da", kadar sploh nisi jasno vprašal.

Ko dosežeš določeno starost, opaziš, da si si sam naredil obraz.

*

Resnična ljubezen je izjemna reč, pojavi se kakih dva do trikrat v stoletju. Vse drugo pa je nečimrnost in dolgočasje.

Zares imajo naše prijateljice nekaj skupnega z Napoleonom: zmerom hočejo uspeti tam, kjer se je še vsakomur ponesrečilo.

*

Vsaj za nekatere je najteže na svetu, ne vzeti, česar si ne žele.

*

Nekateri vpijejo: „Ljubi me!" Drugi: „Ne ljubi me!" A je še neka zvrst, najhujša in najbolj bedna: „Ne ljubi me in bodi mi zvesta!"

*

Ljubezenski akt je priznanje: v njem očitno kriči sebičnost, razgaljena je nečimrnost ali pa se razkrije prava velikodušnost.

*

Ni ga človeka, ki bi se prenarejal v svojih nasladah.

*

Videz uspeha, če si ga znaš prav nadeti, bi še osla razbesnil.

*

Katerikrat je laže spregledati tistega, ki laže, kot tistega, ki govori resnico. Resnica slepi, prav kot svetloba. Laž pa je lep somrak, v katerem pride vsak predmet do veljave.

Ženske v resnici ne obsojajo nobene slabosti: prej bodo skušale ponižati in razorožiti vrlino. Prav zato velja ženska nagrada zločincu, ne pa bojevniku. Pristan mu je in zatočišče, in v njeni postelji ga po navadi primejo. Mar ni ženska edino, kar nam je ostalo od zemskega paradiža?

*

Ljudje ti sreče in uspeha ne oproste drugače kot če si ga voljan deliti z njimi. Če pa hočeš biti srečen, se ne smeš meniti za druge. Izhoda ni več: ali si srečen in te obsodijo, ali pa ti oproste in si nesrečen.

ZLOČINI OBTOŽUJEJO:

Pekel v Treblinki

V ženskih barakah je poslovala lasuljarka. Vse so morale popolnoma nage iti mimo nje, da jim je ostrigla lase do kože, starkam pa snela lasuljo. Psihološko kaj čuden trenutek! Po pričevanju brivcev je imelo to smrtno striženje las namen, prepričati ženske, da se res gredo kopat. Prenekatera mlada ženska si je brž potipala z roko glavo in pripomnila: „Na tej strani je slabo ostriženo, izravnajte malce, prosim!". Po striženju las so se ženske navadno zopet umirile. Vsaka je zapustila barako z milom in prtičem v roki. Nekatere mlade ženske so ihtele, ker so bile zgubile svoje lepe lase.

Čemu neki so strigli ženskam lase? Da bi jih premotili? Nikakor ne! Nemčija je lase potrebovala: bili so zanjo surovina. Vpraševal sem mnoge ljudi, v kakšne namene so Nemci uporabljali kupe las, ki so jih odrezali tem živim mrtvecem. Vse priče so se ujemale v tem, da so te velike kupe črnih, zlatih, plavih, kodrastih las in kit najprej razkužili, nato pa stlačili v vreče in odposlali v Nemčijo. Čemu so zdaj služili? Na to vprašanje ni vedel nihče odgovoriti. Samo v pismeni izjavi, ki jo je dal Kohn, berem, da je bilo poglavitni konsument teh las ministrstvo vojne mornarice. Iz njih so delali žimnice, njih so se posluževali v industriji ali pa so jih prikrojili za kable in dostavljali podmornicam.

Menim, da bi bil moral veliki admiral Raeder, poveljnik nemške vojne mornarice leta 1942., potrditi pred očmi vsega sveta ta pričevanja.

Možje so se slekli kar na dvorišču. Izbrali so kakih sto petdeset do tri sto najmočnejših med njimi in ti so morali mrtve pokopati; po navadi so te usmrtili šele naslednji dan. Možje so se morali slačiti hitro, vendar skrbno, vsako stvar je bilo treba položiti na njeno mesto: obuvalo, nogavice, perilo, telovnik, hlače. Odbiranje teh predmetov je potlej prevzela druga ekipa delavcev, tako imenovana „rdeča", ker so njeni člani nosili na rokavu rdeč trak. Obleko, ki se je zdela vredna, da jo pošljejo v Nemčijo, so prenesli v neko skladišče, kjer so skrbno odstranili vse znamke, naj so bile iz kovine ali iz tkanine. Ostalo obleko so sežgali ali pa vrgli v jame.

Med jetniki je ves čas naraščal strah. Od nekod je prihajal strahoten smrad, pomešan z vonjem klora. Neumljivo se je zdelo tudi to, od kod je na tem prostoru, ki ga obdajajo sami borovi gozdovi, toliko debelih brenčavih in nadležnih muh. Obsojenci so šumno in vznemirjeno vdihavali ta čudni zrak. Drhte so iskali vsako, tudi najbolj neznatno malenkost, ki bi jim mogla razložiti to, česar niso razumeli, dvigniti zaveso s skrivnosti, ki jih je obdajala. Le čemu tam spodaj, na južni strani, tolikanj hrume ogromna trebila (ekskavatorij)?

Začela se je nova procedura. Može, ki so bili sedaj povsem nagi, so vodili mimo nekih lin, kjer so morali izročiti listine in dragocenosti. Strahoten, hipnotičen glas je pozival:

„Achtung! Achtung! Achtung! Kdor bi skril svoje dragocenosti, bo kaznovan s smrtjo!"

Scharführer, ki so ga obdajali SS-ovci in stražniki, se je mudil takrat v majhni, z deskami obiti baraki. Tam so bili posebni zaboji, v katere so metali dragocenosti: v tega bankovce, v onega kovinast denar, v tretjega zapestne ure, v četrtega uhane, prstane, zapestnice in z dragocenimi kamni vdelane broše. Osebne listine so vrgli kar na tla, saj nimajo več pomena za nikogar na svetu; so to listine živih mrtvecev, ki bodo čez dobro uro že pokopani v jami. Zlato in dragulje so natanko pregledavali; cela vrsta draguljarskih strokovnjakov je preiskavala vrednost zlata in diamantov ter določala ceno briljantov.

Te beštije so umele sleherno stvar izkoristiti: usnje, papir, tkanine, vse, kar služi človeku, le največje dragocenosti na svetu — človeškega življenja — niso potrebovale, to so uničevale na veliko. In kakšne močne, pomembne glave, kakšne poštene duše, kakšne ljubke otroške oči, kakšni prikupni starčevski obrazi, kakšne čudovite, od lepote ponosne dekliške glave, za katere se je priroda trudila skozi dolge, temne vekove — so v ogromnem, tihem potoku padale v brezno ničnosti! Zadoščale so sekunde, da je bilo uničeno to, kar sta svet in priroda ustvarila v silni, naporni življenjski tvornosti.

Pred linami je nastopila važna sprememba. Tu je bila končana muka prevare, ko je vse omamila hipnoza nevednosti in so kakor v vročnici padali v nekaj minutah iz upanja v obup, od privida življenja v privid smrti. Ta tortura je sodila med značilnosti smotrnega verižnega pokončevanja; ona je SS-ovcem pomagala pri njihovem početju. In ko je prišlo na vrsto zadnje dejanje, ko so obsojencem tako rekoč odirali kožo, tedaj so Nemci hipoma spremenili svoje vedenje nasproti žrtvam. Ženskam so jeli kar lomiti prste, da iztrgajo prstane, uhane pa so snemali tako, da so jim kratko in malo odrezali ušesno mečico.

Zadnja etapa mučenja po „verižnem sistemu" je zahtevala novo načelo, da se proces kar se da pospeši, zato je besedo „Achtung" nadomestila druga, takisto pokajoča in žvižgajoča: „Schneller! Schneller!" Le hitro, le hitro, kar v diru ničnosti naproti!

Kruta praksa zadnjih let je pokazala, da nag človek kaj kmalu izgubi vso svojo odpornost; preneha se bojevati z usodo, izgubi hkrati s svojo obleko tudi nagon samoohranitve, sprejme svojo usodo kot neko fatalnost. Človek, ki si je želel živeti, postane mahoma pasiven in ravnodušen. Toda SS-ovci so zaradi večje zanesljivosti uporabljali tudi v zadnji etapi svojega usmrčevanja po verižnem sistemu neki čuden postopek, ki je vrgel žrtve v stanje duševnega šoka.

Kako?

Tako, da so mahoma, nepričakovano izvršili neko nesmiselno, nelogično krutost. Ti nesrečneži, goli, oropani vsega, so kljub vsemu, že iz kljubovalnosti ostali človeška bitja — tisočkrat bolj človeška ko te pošasti v uniformah nemške vojske. Še nadalje so dihali, gledali, mislili in njihova srca so še nadalje bila. Z brutalnim udarcem so jim izbili iz rok milo in prtiče. V tstem hipu so jih razvrstili v nove vrste po pet oseb.

„Hände hoch! Marsch! Schneller! Schneller!"

Stopili so v povsem ravno zasajeni drevored, s cvetjem in smrekami ob robu. Bil je 120 m dolg in 2 m širok ter je vodil na samo morišče. Z obeh strani drevoreda je bila razpeta bodeča žica, ob strani pa je stal kordon stražnikov v črnih uniformah in SS-ovcev v sivih krojih. Cesta je bila posuta z belim peskom. Prvi možje iz vrste, ki je držala roke kvišku, so opazili na tem pesku sledove bosih nog: drobnih otroških in ženskih stopal in težkih korakov stark. Te komaj vidne stopinje na pesku — to je bilo vse, kar je ostalo od tisočev oseb, ki so še nedavno stopale po tej poti, korakajoč v smrt, kakor korači sedaj štiri tisoč oseb in kakor pojdejo čez dve uri nadaljnji tisoči človeških bitij, tisti, ki čakajo na progi v gozdu, da pride vrsta nanje. Odhajajo tako kot so odšli drugi včeraj ali pred desetimi dnevi in kakor pojdejo drugi jutri in spet nekateri čez petdeset dni; tako so prihajali in odhajali v smrt vseh teh trinajst mesecev, kar je obstajal treblinški pekel.

Nemci so imenovali ta drevored „pot brez vrnitve".

Bitje z zmrdujočim se obrazom, Suhomil po imenu, se je venomer spakovalo, namenoma lomeč nemške besede:

„Hitreje, otroci, hitreje. Voda v kopališču bo hladna. Hitreje, otroci, hitreje!"

In mož se je kar zvijal od smeha, počepal in stopical tako, kakor bi plesal. Žrtve so korakale med dvema vrstama molčečih stražnikov, roke venomer kvišku, a po njih so padali udarci s kopitom puške ali s pendrekom. Otroci, ki so komaj dohitevali, so tekli. Vse priče poudarjajo v svojih izpovedih krutost, ki si jo je na tej zadnji stopnji njihove križeve poti dovolil neki SS-ovski človeku podobni dvonožec po imenu Tzepf. Bil je posebej izurjen v mučenju otrok. Ta nenavadno močna beštija je mahoma pograbila otroka, ga zavihtela v zraku kakor palico in mu nato z naglim udarcem ob tla razmrskala glavo ali ga razčesnila na dvoje.

(Nadaljevanje)

Glas ljudstva na velikem protestnem zborovanju

Koroški Slovenci so minuli torek dali dušku svojemu ogorčenju in protestirali proti krivičnemu osnutku zakonov o jezikovnih pravicah prebivalstva slovenske narodnosti na Koroškem, s katerim bi vzela dunajska vlada in parlament z diktatom še zadnji ostanek narodnostnih pravic v šolah in omejila izvedbo člena 7 Državne pogodbe le na sodne okraje pod Karavankami. **Uresničenje teh osnutkov je očiten poskus uradne likvidacije koroških Slovencev: vzeti jim možnost nemotenega pouka v materinščini in omejiti njihovo ozemlje na tri obmejne otoke sodnih okrajev Pliberk, Železna Kapla in Borovlje.**

Ko je že tolikokrat razočarano in prevarano slovensko ljudstvo na Koroškem zvedelo za rodomorni osnutek k izvedbi člena 7 Državne pogodbe, v kateri so zasidrane življenjske pravice slovenskega življa kot narodne manišine v Avstriji, se je spontano dvignilo in pohitelo na protestno zborovanje svojih 2 centralnih organizacij v Celovec, da glasno izpove domovini in vsemu pravičnemu svetu svoj odločni: NE!

Na zborovanju so bili zastopniki slovenskega prebivalstva vseh slojev, kmetje, matere in očetje, mladina, delavci, obrtniki in izobraženci. Prihiteli so zastopniki iz vseh naših dolin in vasi iz Roža, Podjune in Zilje, kljub pomladanskem delu in le zelo kratko odmerjenem času za obveščanje ljudi o shodu. Nešteto ljudi o shodu zares ni moglo biti obveščenih. Toda kljub temu tako ogromna udeležba!

Slišali smo, da je ugleden opazovalec zborovanja začuden dejal, kako je kaj takega organizacijsko sploh mogoče. Pripomnil je, da kaže, kakor da pri nas deluje vse, samo če se pritisne na gumb in že je vse razgibano. Takega aparata naše organizacije nimajo. **Na gumb, da se je slovensko ljudstvo na Koroškem tako odločno zganilo, je pritisnila zvezna vlada na Dunaju s svojim za koroške Slovence nespremenljivim osnutkom zakonov krivice proti človeku in narodu, posebej pa še proti ustavi naše države.**

Po kremenitih govorih obeh predsednikov osrednjih organizacij koroških Slovencev, ki jih je množica sprejemala z burnim in viharnim odobravanjem, je predsednik shoda povabil zborovalce k diskusiji. Mnogi so že nestrpno čakali, da so po svoje lahko dali izraza svoji bolečini iz globine, povedali svoje ogorčenje, gnev in srd upravičene svete jeze nad nameravano uzakonjeno krivico v nebo vpijočega rodomora, ponižanja in razžaljenja koroških Slovencev. Številni diskutanti, ki so se oglasili k besedi so nedvoumno podkrepili izvajanja obeh govornikov in odločno naglasili, da se koroški Slovenci ne pustimo „okoli prinesti" in ne priznamo noben krivičen zakon, ki bi bil sklenjen preko in mimo nas.

Ne moremo na odmerjenem prostoru dobesedno prinesti govore diskutantov v celoti, navajamo jih le v izvlečku. Vsi so govorili temperamentno in prepričevalno. Želi so viharno pritrjevanje in odobravanje navzočih, kar dokazuje, da so povedali to, kar čuti in z vso pravico zahteva vse slovensko ljudstvo na Koroškem. Izjave diskutantov so bile v pravem pomenu besede nepotvorjen glas ljudstva. Mnogi, ki so se še hoteli oglasiti k besedi, so si nastop lahko prihranili, ker že ti so povedali odločno in brez pridržka vse, kar po vsem pravu zahtevamo koroški Slovenci za svoj razvoj in ohranitev neokrnjenega narodnega življenja.

Janko Ogris je med drugim dejal, da so naši predniki v časih nevarnosti prižigali kresove po gorah in tako klicali ljudstvo k obrambi, **danes pa gori ogromen plamen v srcih vseh koroških Slovencev ter je klic k strnjeni borbi za obrambo in pravično uzakonitev nam pripadajočih pravic.** Janko Tolmajer je obsodil posiljevanje slovenščine od strani cerkvene oblasti pri veronauku.

Blaž Singer je dejal, da zboruje danes naš veliki parlament in protestira proti osnutku zakonov, v katerih je predvideno, da se slovensko besedo na Koroškem potisne v tri sodne okraje pod Karavankami. **Tega osnutka ne priznamo nikoli in nikdar! Mi nismo trhle bilke, smo ljudje!** Zločin je, da nas hočejo potisniti samo še pod Karavanke, kjer bi nas po nameravanih določilih v ugotavljanju manjšine tudi šele iskali. **Od Zilje preko Gozdanj in Djekš do Žvabeka pa tja dol do Sel in Železne Kaple imamo koroški Slovenci tudi zadnja leta tisoče slovenskih prireditev na katere ljudje vedno spet prihajajo trumoma ter govorijo in pojejo slovensko.** Nas ni treba šteti, ker bi nas nikoli ne našteli toliko, kolikor nas je v resnici. Svarimo državo, naj ne sili našega ljudstva in otroke na barikade, ker tega nočemo. **Dajte nam pravice, ki ste jih sami zapisali in podpisali, ne odpirajte pot na široko temu, da bi se naše delavce in uradnike še bolj kot doslej premeščalo v nemške kraje ali pa odpuščalo samo zaradi tega, ker sodelujejo v slovenskem kulturnem krogu. Kaznujte zločinsko početje nad nami, ker imate za to možnost in pravico.**

Predsednik Zveze koroških partizanov Karl Prušnik je med drugim dejal, da je bivšim partizanom usoda koroških Slovencev danes prav tako pri srcu, kakor v času narodnoosvobodilne vojne. **Pravična ureditev narodnostnih vprašanj je bistvo demokracije in delo za mir med narodi.** Iz ljudstva hlapcev in pastirjev smo se prekalili v ljudstvo borcev za resnico in pravico. **Narod pa, ki zatira druge, sam ne more biti svoboden.**

Ing. Franc Einspieler je med drugim predlagal, da bi koroške slovenske osrednje organizacije proučile razmere v Južnem Tirolu, ko se Avstrijci toliko prizadevajo za njihove pravice, dočim ravnajo na Koroškem drugače.

Anica Zablatnik je dejala, da koroške slovenske žene in matere budno sodelujejo v prizadevanjih za naše pravice v skrbi za lastno kri, ki se pretaka v njihovih otrokih, pa jo pijejo nasprotniki. **Dejala je, da moramo odločno korakati naprej in žrtvovati, ker brez žrtev ni zmage.**

Predsednik Zveze slovenskih izseljencev Lovro Kramer je nakazal veliko krivico in nasilje nad koroškimi slovenskimi družinami-izseljenci, ki jim še doslej niso povrnili škode. **Ko so izseljevali, so dobro vedeli za Slovence, danes pa jih hočejo šele iskati.** Izseljenci zahtevajo pošteno uresničenje člena 7 državne pogodbe v celoti. Pravica je temelj države, je zaključil.

Živinozdravnik dr. Luka Sienčnik je prav tako postavil zahtevo po dosledni uresničitvi člena 7 v celoti, posebno tudi po uradovanju v obeh jezikih v dvojezičnih krajih.

France Mertel je naglasil, da se Avstrija v zadevi rešitve narodnostnega vprašanja na Koroškem podaja na nevarno pot Nemčije pod „firerjem" ter je žalostno, da Dunaj prevzema vlogo nekdanjega nacističnega Berlina. France Rutar je prav tako odločno zahteval enakopravnost obeh narodnosti v deželi, tudi od strani cerkvene oblasti, ker se je primerilo, da je bil zatožen pri škofijstvu, ker je predsednik SPD v Dobrli vasi.

Mirko Kumer je povedal, da je prosvetni minister dr. Drimmel slovenski delegaciji v Celovcu izjavil, da je dvojezični pouk v šolah urejen z zakonom in zakone je treba izpolnjevati. Zahtevamo ustrezno in zadovoljivo uzakonitev dvojezičnega šolstva na Koroškem, ker **sedanji osnutek zakona o šolstvu v naših krajih omogoča vse krivice in dobesedno odstranitev slovenskega pouka iz šol.** Svaril je odgovorne v državi, naj si ne bašejo še več grehov na glavo. Svoje mnenje in protest je izrazil tudi Jožef Čimžar; Peter Štern iz Obirska pa je med drugim dejal, **da prihajajo s katoliško akcijo v naše vasi bivši nacisti in prinašajo z njo le germanizacijo.** Zaklical je: dajte nam pravice ne pa naciste!

Oglasila se je še Alojzija Boštjančič in naglasila naj šola dopolnjuje, kar gradijo matere, ne pa podira. **Šola naj vzgaja otroke v spoštovanju do materinega jezika in hkrati k medsebojnemu spoštovanju med narodi.** Dejala je, da je čudno, da se slovenski otroci z lahkoto učijo obeh jezikov in prav tako dobro napredujejo v drugih predmetih, dočim priganjači za odpravo slovenskega pouka trdijo, da je za nemško govoreče šolarje učenje drugega jezika ovira za uspehe v šoli.

Zborovanje je pokazalo odločno in neuklonljivo voljo, da koroški Slovenci od svojih pravic ne bodo odnehali nikoli, živeti hočejo in živeli bodo, ker so premagali tudi že vse še hujše čase.

Koroški Slovenci krivičnega diktata nikdar ne bomo priznali!

(Nadaljevanje s 1. strani)

14 letih še naprej germanizirali in zdecimirali, kajti leta 1945 so še vedeli, kje vse živimo. Če hočejo to priznati, potem je njihov zakon pravilen, saj dejansko predstavlja uzakonitev germanizacije. Za nas pa zakonov, ki nam jih diktirajo, ni in jih ne bomo priznali, marveč se bomo za svoje pravice zastavljali vse dotlej, da jih dosežemo. Ponavljam — je dejal govornik — da v naši borbi nismo sami, da imamo na naši strani vse tiste narode, ki se borijo za svoje pravice, v kateri živi naš matični narod.

Govornik je še poudaril, da svoje borbe nikdar nismo omejevali na ozki nacionalni okvir, marveč smo v to borbo vključevali tudi sosedni narod s katerim skupaj živimo in vse tiste, ki so z nami vred zapostavljeni in tlačeni na gospodarskem in socialnem področju. **Vedno smo postavljali, da hočemo kot lojalni državljani mirno in enakopravno sožitje s sodržavljani nemškega jezika v naši skupni domovini. Na tem mogočnem zborovanju ponovno prožimo roko avstrijskemu ljudstvu in apeliramo nanj, da nas v interesu dobrega sožitja podpre v našem prizadevanju za dosego naših pravic. Kajti pravica je nedeljiva! To kar zahtevate za svoje rojake na Južnem Tirolskem, to dajte tudi nam koroškim Slovencem.**

Predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev **dr. Joško Tischler** se je kot šolski strokovnjak bavil predvsem z osnutkom zakona o našem šolstvu. Uvodoma je ugotovil, **da je ta osnutek le poskus, da se z zakonom potrdi stanje, ki ga je ustvaril nezakoniti odlok od 22. septembra 1958, ki je v sporazumu z dunajsko vlado uničil dvojezično šolo na Koroškem. Osnutek hoče uzakoniti tudi pritisk, pod katerim so se izsiljevale odjave od slovenskega pouka po vaseh.** Ta pritisk je šel tako daleč, da so bili odjavljeni od pouka celo otroci, ki nemškega jezika sploh ne znajo. **V naši spomenici dne 15. novembra smo jasno in odločno dokumentirali vse, kar se je odigralo lansko jesen po naši zemlji.**

Prosvetno ministrstvo je nato poslalo svojo komisijo na Koroško. Vemo točno, da je komisija ugotovila nasilje, ki je bilo izvajano nad slovenskimi starši in nad slovenskimi otroci. Danes pa že jasno vidimo, da hočejo vse ugotovitve naše Spomenice in vsa dognanja komisije zlorabiti, da zakrijejo demokracije nevredne jesenske dogodke.

V svojem nadaljnem govoru je dr. Tischler poudaril in pribil, **da bo zakon, ki ga nameravajo v teh dneh sprejeti v parlamentu, najgrobejša kršitev državne pogodbe in njenega člena 7.** Svoja izvajanja je zaključil takole: **Še smo tu. Še je v nas toliko življenjske sile, da smo v stanju izvršiti tudi dejanja, o katerih mislijo, da jih ne zmoremo več. Kljub vsem oviram in težavam bomo v vztrajnem delu dovršili še nadaljna velika dejanja.**

Ob zaključku zborovanja je spregovoril dr. Mirt Zwitter, ki je vodil predsedstvo zborovanja, ter podal pregled skozi stoletno zgodovino boja koroških Slovencev za svojo šolo in pouk v materinem jeziku. V svojem govoru je navajal točne letnice, ki so pomenile mejnike v postopnem naraščanju germanizacije koroških Slovencev. Med drugim je navedel, da je bilo **leta 1853 na Koroškem še 68 popolnoma slovenskih šol, 50 slovensko-nemških in samo 203 popolnoma nemških šol na vsem koroškem ozemlju. Leta 1859, ko je avstrijsko ministrstvo izdalo nove odredbe, ki so pomenile naraščajočo germanizacijo, se je to v šolstvu močno odražalo, in je bilo samo še 16 popolnoma slovenskih, 68 slovensko-nemških in 215 popolnoma nemških šol. Koroško šolstvo so nadalje cepili in delili. Rezultat tega se je leta 1890 že dovolj jasno odražal — bilo je že 300 popolnoma nemških šil, 52 je bilo tako imenovanih utrakvističnih šol, slovenskih šol pa sploh ni bilo več.**

100 let pozneje, 22. septembra 1958 je izšel nezakoniti in protiustavni odlok koroškega deželnega glavarja o ukinitvi še zadnjih sledov slovenskega pouka v koroških šolah. Marca 1959 — je dejal govornik — pa hoče avstrijska vlada in avstrijski parlament na Dunaju z zakonom ukiniti še zadnje pravice koroških Slovencev. In vse to se dogaja v Avstriji, ki se šopiri s svojim posebnim poslanstvom in z demokracijo. To se dogaja v državi, ki se sama bori za pravice svoje manjšine na Južnem Tirolskem. **Taista država pa popolnoma prezira pravice koroških Slovencev, kljub temu, da so zajamčene s členom 7 državne pogodbe.** Tako postopanje ni ne krščansko, niti ni socialistično, evropsko ali pa demokratično. S takim svojim postopanjem Avstrija mnogo škoduje svoji manjšini v Južnem Tirolu.

Zakonski osnutek, ki ga nam hočejo kot zakon vsiliti je v nasprotju z vsemi mednarodnimi konvencijami in pogodbami o človečanskih pravicah. Novi osnutki pomenijo umor koroških Slovencev. Zakonov take oblike ne bomo priznali nikoli in nikdar. Ostali bomo pri svojih zahtevah in se nadalje borili ter se vedno držali gesla: Tujega nočemo, svojega pa ne damo! Nikoli in nikdar!

Ob zaključku je mogočni zbor pooblastil delegacijo, da na Dunaju odločno zastopa naše zahteve in naše želje, da apelira na avstrijski parlament, da naj upošteva naše upravičene in vsakemu narodu pripadajoče zahteve in pravice. Če pa parlament tega zadnjega apela ne upošteva, da v celoti odkloni zakonska osnutka, da odločno protestira proti kršenju člena 7 državne pogodbe, proti kršenju načela enakopravnosti in proti kršenju osnovnih načel demokracije in spoštovanja pravic vsakega naroda.

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

Poročila dnevno: I. program: — 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 17.00, 20.00, 22.00. II. program: — 6.00, 7.00, 8.00, 13.00 17.00, 19.00, 22.00, 23.00.

Vsakodnevne oddaje: I. program: — 5.55 Oddaja za kmete — 6.00 Vedri zvoki — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 7.55 Gospodarska poročila in delovni trg — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinjski magazin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 12.03 Pestro mešano — 13.00 Opoldanski koncert.

Sobota, 21. marec:

I. program: 8.00 Lepa obnašanje in popevke — 8.45 Širni pisani svet — 9.00 Od pesmi do pesmi, od srca do srca (slov.) — 13.00 Opoldanski koncert — 14.00 Pozdrav nate — 15.00 Za samotne in bolne — 15.30 Z vseh dolin zveni — 16.00 Posneto za vas — 16.20 Mladinska oddaja — 16.45 Iz parlamenta — 18.15 Kjer se poje, se ustavi — 19.00 Biseri iz Avstrije — 20.30 Fatty Georges s svojimi solisti — 21.00 Quiz za 100.000 šilingov.

Nedelja, 22. marec:

I. program: 6.10 Vesele melodije — 7.30 S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo (slov.) — 9.00 Nedeljsko kolo melodij — 11.30 Veselo petje, veselo igranje — 13.00 Operni koncert — 14.30 Pozdrav nate — 17.05 Plesna glasba — 17.45 Zveneči globus — 19.00 Športna poročila — 20.10 Kriminalna uganka: „Kdo je storilec?" (rešitev) — 21.10 Veseli zvoki.

Ponedeljek, 23. marec:

I. program: 8.00 Operni koncert — 8.45 Zapiski iz domovine — 14.00 Poročila, objave. Za našo vas (slov.) 14.45 Prav za vas — 16.00 Zabavna glasba — 17.10 Popoldanski koncert — 17.55 Za ženo in družino (slov.) — 18.30 Mladina in gledališče — 20.15 Fatty Georges s svojimi solisti — 21.00 Srečanje pevcev.

Torek, 24. marec:

I. program: 8.00 Koroški domači koledar — 8.45 Domači zdravnik — 14.00 Poročila, objave. Rdeče, rumeno, zeleno (slov.) — 15.15 Muzikalični spored s komentarjem — 16.00 Godba na pihala — 16.30 Koncertna ura — 17.10 Fifty-fifty — 17.55 Prometna oddaja — 20.15 „Acis in Galatea", serenata pastorale — 21.45 Kaj takega je samo enkratno.

Sreda, 25. marec:

I. program: 8.00 Pojemo in pripovedujemo o deželi Drave — 8.45 Iz ženskega sveta — 14.00 Poročila, objave. Kar želite, zaigramo (slov.) — 14.45 Glasba za mladino — 15.45 Izpit — 16.00 Zabavna glasba — 17.10 Popoldanska glasba — 19.00 Od plošče do plošče — 20.15 Življenje polno glasbe: Oskar Reisinger — 21.20 Prosimo, odložite.

Četrtek, 26. marec:

I. program: 8.00 Orkestralni koncert — 8.45 Avstrijci v inozemstvu — 14.00 Poročila, objave. Iz koroške književne delavnice (slov.) — 16.30 „Ubogi Lilijan" — 17.10 Popoldanski koncert — 18.00 Liturgija velikega četrtka — 20.15 „Lazertisovo leto", slušna igra — 21.50 Športni mozaik.

Petek, 27. marec:

I. program: 5.40 K velikemu petku — 5.55 Oddaja za kmete — 6.00 Jutranji koncert — 7.00 Jutranja glasba — 8.00 Operni koncert — 8.45 Še ne objavljene pesmi Christine Lavant — 10.00 Oddaja k velikemu petku — 10.35 Poznana dela velikih mojstrov — 12.03 Opoldanski koncert — 14.00 Pasion — 17.10 Popoldanski koncert — 20.15 „Kristusovo potomstvo", igra.

Jabolčna in **hruševa** drevesca ter **vinske** trte oddaja drevesnica ing. Marko **Polzer** na Vazah, pošta Št. Vid v P. — St. Veit i. J.